

בעזהש"ת

מים עמוקים עצה כלב איש ואיש תבונה יראה
סטריקור

עצה ותבונה

דברי תורה
מכ"ק מרן אדמו"ר זצלה"ה
'עומק לב'

שיעורים ושיחות קודש
מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
'מים עמוקים'
'דולה התבונה'

חג הפסח תשפ"ה

קובץ קנ"א

ערש"ק

צו – שבת הגדול

תשפ"ה

לתרומות והנצחות:

052-7620204

לקבלת הגליון בדוא"ל:

a609200101002@gmail.com

י"ל ע"י

מכון
**זכור
לאברהם**
סטריקוב

רחוב דוד 32 ירושלים

ניתן להאזין לשיעורי
ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א
מדי ליל שיש בו שידור חי
במערכת 'קול סטריקוב'
מס' 072-3371263 שלוחה 4.
כמו כן ניתן להאזין לאחר השיעור
ובן בקו שיעורי ב"ק מרן
אדמו"ר שליט"א ב'קול הלשון'
מס' 073-2951269 שלוחה 1.

לע"נ

הרבנית מביליץ

מרת זלֵאטא ע"ה

בת הרה"צ ר' פנחס זצ"ל

רב דק"ק רוזין

נלב"ע ב"ו ניסן תשס"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

נתנדב ע"י בנה

מורינו הרה"צ שליט"א

נדבת

הרב אברהם חיים הרשברג הי"ו

לע"נ אמו

מרת לאה הרשברג ע"ה

בת ר' חיים יוסף ברוך ז"ל

נלב"ע י"ח ניסן תשס"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

תוכן העניינים

"עומק לב"

שבת הגדול

'שבת הגדול' - כי בכח השבת לעקוד עבודה זרה, ולכן לא עשו המצרים דבר לבני ישראל שלקחו את אלהיהם על מנת לשחטו + 'שבת הגדול' - כי עניין הביקור מורה על תשובה חשבון המעשים, והוא מידת 'גדלות', וכן כי בכח השבת אפשר לשוב בתשובה, ו'נתגדל' עניין השבת בעיניהם

פסח

על אף שיציאת מצרים הייתה באתערותא דלעילא, כל שביד האדם צריך לעשות בעצמו + על אף שיציאת מצרים הייתה באתערותא דלעילא, היו צריכים למשוך ידיהם מן הרע מכאן והלאה + 'משכו ידיכם מע"ז וקחו לכם צאן של מצוה' - כמה שאדם מטהר עצמו בסוד מרע זוכה להשפעת הקדושה + 'כשם שאין מחמיצין את המצה' - שיודעים שאי אפשר לשמור את המצה בדבועי אלא בסייעתא דשמיא - 'כך אין מחמיצין את המצוות' - שבכל המצוות מוכרחים להגיע לעזר ממדומים + 'מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה' - שלא לעשותה במדידות ובחמיצות, וביותר יש להיזהר בזה באפיית המצות

סדר ההגדה

ורחץ - נוטלים ידיים לדבר שטיבולו במשקה ואין בזה משום יוהרא כי כליל הסדר כל ישראל הם במדרגה נעלית יותר ממדרגתם הרגילה + קדש ורחץ - קדושת ליל הסדר מותנית בטהרה שבעבודת ימי ספירת העומר + יחץ - דמו להנהגת 'החסידי אבלו בלבו וצהלתו בפניו' + יחץ - דמו שיש להצפין חלק הארי של העבודה + מגיד - הרמב"ם הביא ממצוות 'זכור את יום השבת' למצוות זכירת יציאת מצרים, שכשם שזכירת השבת עיקר מצוותה בשבת עצמו, כך בזכירת יציאת מצרים מיוחדת כליל הסדר + 'כל דכפין ייתי ויכול' - שההשפעה היא לכל אף לשאינסם ראויים, אולם צריך להיות רעב ומצפה להארה, וכן צריך להרגיש שהוא רעב ואין לו כלום מעצמו + 'הא לחמא עניא דאכלו אבהתנא' - שכשם שאבותינו היו במ"ט שערי טומאה והוציאם ה' משם, כך אנחנו ניגאל משיעבוד היצר הרע + ע"י 'לחם עני' שמרגיש בשפלותו, אפשר לזכות לענין התפילה בבחינת 'עונים עליו דברים הרבה' + שאלת החכם מה נשאר לנו מכל השפעת הפסח, ועונים לו שנשאר טעם מצה + שאלת הרשע מה העבודה הזאת ב'לכם' - במאכל ומשתה, ועונים לו שכל הגאולה היא בכח מצוות מצה ומרור + שאלות החכם והרשע דומים מאוד זה לזה - כי לפעמים אין ניכר כלפי חוץ ההבדל בין החכם לרשע + שאלות החכם והרשע דומים מאוד זה לזה - להורות כליל הסדר שמיוחד לחינוך הבנים, שההבדל בין החכם לרשע מתחיל בחילוק דק בימי קטנותם + 'ישראל בטח בה', בית אהרן בטחו בה', יראי ה' בטחו בה' - כי מכל אחד נדרשת מדרגת ביטחון אחרת לפי ערכו

שביעי של פסח

'ותלקט נפזרים כמלקט שבלים' - כמו בדין שכחה שעומד שנשכח נטפל לקמה שלא נשכחה, וכן מבקשים שיגאל הקב"ה את ישראל בזכות הצדיקים שראויים לגאולה + 'ותלקט נפזרים כמלקט שבלים' - בדין לקט ש'שלושה אינו לקט', וכן ירחם עלינו הקב"ה לגאלנו בכח האחדות

עניין ריבוי אכילה ושתיה בו - כדי להמשיך קדושת היו"ט, ולשם כך יש להיזהר ביו"ט עצמו שלא להימשך אחד הנאת הגוף

"דולה התבונה"

פסח מצרים מקחו דווקא מבעשור - כי לפני כן יש לעסוק בטהרת הלב עד שמגיעים לנקודה הפנימית, כמו בעשרת ימי תשובה + עשרה ימים ראשונים של חודש ניסן מכוזנים כנגד עשרת ימי תשובה, וארבעת הימים שלאחריהם - כנגד ימי הסליחות + אף שהשפעת חג הפסח היא באתערותא דלעילא, יש להתכונן אליו כדי שיהיה אפשר לקלוט את ההשפעה + הנהגת כלל ישראל בהכנות לפסח מתוך מסירות גוף ונפש ומאוד יסודה בנקודה הפנימית של נפש ישראל, ויש לעשותה בשמחה ובטוב לבב + טבע העולם שכאשר האדם מעורר אהבה לזולתו, מתעורר הלה לאהבה אותו, וזוהי עצה ישירה ליישב מדיבות בין איש לדעהו + עניין 'משל' - שהדבר לא יובן רק בשכל אלא גם יעורר את רגשות הלב + המלאכים שואלים 'איה מקום כבודו' - היכן הוא מתלבש במהותו ועצמותו, ועונים להם 'מלוא כל הארץ כבודו' - שמתלבש בארץ הגשמית אצל בני ישראל + ביציאת מצרים ירד אלינו הקב"ה בכבודו ובעצמו למקום השפל והנבזה כדי להוציאנו משם ולקרבנו אליו בקירוב ויחוד אמיתי

על ידי לימוד התורה והמצוות זוכים לקרבת ה' ודביקות בו + סדר התפילה - בפסוקי דזמרא מתבוננים בגדולת ה', בברכה ראשונה של קריאת שמע - בעבודת המלאכים, בברכה שניה של קריאת שמע - באהבתו העצומה של הקב"ה לעם ישראל שהניח כל המלאכים והשרה שכינתו עלינו, ומוזה באים ל'ואהבת את ה' אלוהיך' + טעם לאמידת שיר השירים בחג הפסח - כי בו נמשלו הקב"ה וישראל לייחוד חתן וכלה, שזה היה תכלית יציאת מצרים + 'אשר קדשנו במצוותיו' - שני פירושים, א' מלשון קידושין, ב' מלשון קודש העליון, ומכוזנים כנגד שני הפירושים ב'הרי את מקודשת לי' + קידושי ישראל להקב"ה ע"י המצוות - בקידושי אדם חשוב שבהנאת האשה שמקבל ממנה מתקדשת לו + 'שבת פנויה' - שההכנה לקראת חג הפסח - בבחינת 'אירוסין' - להיות בבחינת 'פנויה' מכל שייכות להבלי העוה"ז + 'אלוקינו' כמו 'אלוקי אברהם' - שעל ידי קיום המצוות אנו בטלים אליו ונכללים באודו, אלא שאצל האבזה"ק היה זה תמיד, ואצלנו זה רק בשעת קיום המצוות + יש לקום בפני כל עוסק במצווה אף אם הוא אדם פשוט ונבזה - מפני אור ה' השוכן בו בעת קיום המצווה, ולכן גם עם הארץ נענש בכרת וסקילה על חילול שבת ואכילת חמץ בפסח כי הארת המצווה שווה בכולם והחילוק הוא רק בהרגשה

חידוש התניא שלא רק 'בכל דור ודור חייב אדם לראות עצמו כאילו יצא ממצרים' אלא גם 'בכל יום ויום' + 'חייב אדם לראות את עצמו כאילו יצא ממצרים' - אין זה משל והמחשה בעלמא, אלא מציאות אמיתית, כי בכל יום ויום יוצאים מקליפת מצרים על ידי קיום התורה והמצוות + 'אלוקינו' כמו 'אלוקי אברהם' - אלא שהוא זכה לזה מבח מעשי, ואנו זוכים לזה בכח ידושה ומתנה, וכן שאצל אברהם הייתה הדביקות בכל עת, ואצלנו אין זה אלא בשעת המצווה. + 'ותתן לנו ה' אלוקינו' - שנתן לנו מציאות זו שה' הוא אלוקינו + תיקנו פרשת יציאת מצרים בשעת קריאת שמע דווקא, כי הם דבר אחד ממש + הקב"ה קודא בקדיאה של חיבה לכל אחד מישדאל לבא ולעבדו, וכדאי להתבונן בזה לפני עשיית המצווה

פסח

שבת הגדול

נודעים דברי המזור (או"ח סי' תל) בטעם שנקרא שבת שלפני הפסח 'שבת הגדול', שהוא משום שנעשה בו נס גדול, שפסח מנצח מקחו מצעשור, ופסח שינאו ישראל ממנצח היה ציוס חמישי, ונמלא שעשרה בחודש היה שבת, ולקחו להם כל אחד שה לפסחו וקשרו אותו בכרעי מטתו ושאלום המנצחים למה זה לכם והשיבום, לשחטו לשם פסח במצות השם עלינו, והיו שיניהם קהות על ששוחטים את אלהיהם ולא היו רשאים לומר להם דבר ועל שם אותו הנס קורין אותו שבת הגדול, עכ"ד. וכבר תמהו (ב"ח שם ולבוש שם ס"א) למה נקבע זכר הנס ליום השבת ולא ליום י' בניסן, מה גם שצרוז השנים לא חל י' בניסן בשבת.

אמנם נראה מזה שמה שאירע הנס בשבת אינו במקרה, כי כל אותו הנס היה מכח השבת. והיינו, כי הנה השבת הוא כנגד עצודה זרה, שהוא

עדות על צריחת העולם צהיותו זכר למעשה צראשית, וזהו יסוד האמונה היפך ע"ז. ולכן צכת שבת וסגולתו לעקור ולשרש את הע"ז. ולא רק ע"ז ממש, אלא כל צחינת ע"ז היינו כח הרע שיש באדם כל אחד לפי דרגתו, שצצנת זוכה לעקור את צחינת הע"ז שיש בו. וזהו שאמרו חז"ל (שבת קיח:) "כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עוצד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו", והיינו כי שבת הוא חיזוק האמונה, היפך מע"ז.

ובן קרבן פסח הוא כנגד עצודה זרה, וכמו שדרשו חז"ל (מכילתא הוצא צרש"י) עה"פ (שמות יב, ו) "משכו וקחו לכם", "משכו ידיכם מאלילים וקחו לכם נאן של מצוה". ומצוה עוד, שצקרבן צפסח יש שני חלקים, צצחינת סור מרע ועשה טוב, 'משכו ידיכם מאלילים', ורק אח"כ 'קחו לכם נאן של מצוה'. ועד"ז צצבת גם כן שיש זכור ושמור, ששמור הוא לא תעשה, וכולל ג"כ כל שס"ה לא

תעשין, וזכור הוא מלכות עשה, ומכוון כנגד כל רמ"ח מלכות עשה (ראה זוהר חדש יתרו מא.), והיינו כי עניין מלכות השבת היא להינתק מצחינת עבודה זרה הוא כח הרע בעולם, ולהידבק בקדושה.

וּלְבָן גוי ששבת חייב מיתה (סנהדרין נח:), ואף שלכל התורה כולה אין לו שייכות, מ"מ ממלכות השבת הוא מופקע ביותר, והיינו כי עניין השבת הוא האמונה, ורק בני ישראל שייכים לאמונת ה' בשלימות. וכן בקרבן פסח יש איסור מיוחד של 'כל בן נכר לא יאכל בו' (שמות יב, מג), וצמעה של רצי יהודה בן בתירא (פסחים ג:). הרגו את הגוי שאכל מהקרבן פסח (ראה במנחת חינוך (מנח יד או"צ) שציאר מה שחייבו מיתה לדעת הרמב"ם שהאיסור הוא על הגוי ואזהרתן זו היא מיתתו. אמנם לדעת הרמב"ם שהאיסור הוא על ישראל המאכיל ציאר שאפשר ומלאו שעצר על ז' מלכות צ"ג, ועוד ציאר שהרגוהו משום גזל ממון גבוה).

וזוהו הענין שהזכר לנס שהיה בלקיחת הפסח שלא עשו המזרים דבר על שהולכים לשחוט את אלוהיהם נקבע

לשבת שקודם הפסח, כי על ידי השבת עם מלכות הפסח שצנייהם יש את הכח להתגבר כנגד עבודה זרה, וכו' לנס הזה, כי צכח השבת והפסח יחדיו נתבטלה יראתם של המזרים.

עוד י"ל טעם למה שקוראים שבת זה שבת הגדול, כי מה שפסח מזרים מקחו מצעשור, היינו משום שהיה טעון ציקור ד' ימים קודם שחיטה (פסחים לו.). ועל דרך הרמז י"ל, שארבעה ימים אלו הם ימים שכל אדם צריך לעשות ציקור בעצמו, לערוך חשבון נפשו אם יש בו מוס רוחני, ולבקר את מעשיו, היינו שכל מעשה ייעשה כראוי וכיאות עם חשבון נכון. כי כל אחד צריך לבטל את העבודה זרה שצקרו כאמור לעיל, צצחינת משכו ידיכם מע"ז ואז קחו לכם צאן של מצוה, וכן למול את ערלת הלב שלא יהיה צצחינת 'כל ערל לא יאכל בו' (שמות יב, מח).

וזוהו 'שבת הגדול', היינו משום שחשבון המעשים הוא מידה של גדלות, כי קטן אין לו דעת על מעשיו, כדחזינן צכמה דוכתי (סוכה מצ: גיטין כג.) צמקום

שבת שחל בו י' בניסן. ונמצא שבאותו
השבת התרחצו צידיעתם עניין השבת,
שנתגלה להם עוד מעלה גדולה שיש בו.
וזהו 'שבת הגדול', היינו שאז נתגדל
בעיניהם עניין השבת (ראה שפת אמת שבת
הגדול תרמ"ז).

פסח

ויקרא משה לבן זקני ישראל
ויאמר אליהם משכו וקחו
לכם צאן למשפחתכם ושחטו
הפסח (שמות יב, כא).

ופירש"י: "'משכו', מי שיש לו נאן
ימשוך משלו, 'וקחו', מי
שאינו לו יקח מן השוק". ויש לפרש הענין
בדרך רמז על פי הנודע מפסח"ק (ויסוד
הדברים צפרע"ח שער חג המצות פ"א) אשר
יציאת מצרים הייתה באתערותא דלעילא
לכד בלא אתערותא דלתתא, כי בני
ישראל היו במצרים בשפל המדרגה, כמו
שכתוב (יחזקאל טז, ז) "ואת ערום ועריה",
וכידוע מפספריים (חסד לאברהם אולאי מעיין
בנהר נח ועוד) שהיו משוקעים במ"ט שערי
טומאה וכמעט שלא הגיעו לשער הנ'

שפריך דעת לחלות המעשה שאם הקטן
עושה כריך שיהיה הגדול עומד על גביו,
וכן מלינו (ראה ירושלמי תרומות פ"א ה"א, תוס'
חולין יב: ד"ה ומינעו) שקטן חין מעשיו
מוכיחין על מחשבתו. וכמו כן שייך גדול
בשנותיו חבל מבחינת שימת דעתו על
חשבון נפשו הרי הוא כמו קטן, שמעשיו
הם כלי חשבון ומחשבה. וזאת היא
העבודה של חרצעה ימי הדיקור, לעשות
חשבון הנפש ולקבוע בעצמו לחיות עם
חשבון בכל מעשה. ולכן שבת זה הוא
'שבת הגדול' כי אז לקחו את השה על
מנת לבקרו, ורומז על הדיקור בנפש
האדם, שעי"ז נעשה האדם בדרגת
'גדול'.

וייש להוסיף על פי המצואר בפסח"ק
ששבת הוא זמן תשובה, וכדאיתא
(סידורו של שבת שורש הראשון) לשבת ר"ת
ש'בת צ'ו ת'שוב. ולכן חל י' ניסן בשבת,
כי מכאן השבת אפשר לשו'ב בתשובה
כדבעי ולבקר את עצמו ממומי נפשו.

והנה בני ישראל כבר ידעו והכירו מעלת
השבת והשפעתו הרמה, אבל כח
זה שיש בשבת שעל ידו אפשר לשו'ב
בתשובה ולבקר עצמו לא ידעו עד אותו

אשר משם אין תקומה ח"ו, ולא היו ראויים לגאולה, רק הקצ"ה צרוב רחמיו וחסדיו החושב מחשבות לצלתי ידח ממנו נדח (שמואל ב יד, יד) התעורר עליהם באתערותא דלעילא לגאלם כדי שלא ישתקעו בטומאת מנרים, והעלם מיד למדרגה עליונה שלא בהדרגה להיותם דצקים זה' בתכלית.

ובעתה פן יאמר האדם, כי מכיוון שהקצ"ה גואל את בני"י אף כאשר אינם ראויים, אם כן גם מי אשר ביכולתו וזכותו לטהר עצמו ולהיעשות כלי מוכן לגאולה, אין לו לטרוח ולהתייגע על זה, מאחר שהקצ"ה צרחמיו ממילא גואל את כולם אף מי שאינו ראוי ואינו כדאי. אבל באמת זה אינו, כי באמת מה שהקצ"ה השפיע להם באתערותא דלעילא לא היה זה לעיקר רצונו, כי באמת חפץ הוא בעבודת בני ישראל מה שמעוררים מנד עצמם, ורק אותם אשר אין לאל ידם לעשות בעצמם מושיעים ה'. וגם זאת על מנת כן אשר צלאתם ישרימו את העבודה שזהו ענין ימי הספירה כנודע (ראה פרע"ח שם). ועל כן כל אשר ימצא האדם זכותו עליו לעשות בעצמו, ולא יסמוך מתחילה על

חסדי ה', ומי אשר לא השיגה ידו עליו ישפיע הקצ"ה צרוב רחמיו אף שאינו ראוי לזה.

ועל זה רומזים דברי רש"י, 'מי שיש לו יקח משלו', היינו מי אשר צידו להכין ולטהר עצמו להיות כלי מוכן לגאולה אם מעט ואם רב צריך ליקח משלו כל מה שאפשר, ולא יסמוך על שולחן גבוה, ורק מי שאין לו משלו הוא 'יקח מן השוק', היינו שימציא לו הקצ"ה עזרו מקודש באתערותא דלעילא הואיל ואין זכותו לעשות לבדו.

והנה עוד דרשו חז"ל (מכילתא הוצא צרש"י לעיל פסוק ו) על הפסוק הנ"ל - "משכו ידיכם מאלילים וקחו לכם נאן של מנזה". ויש לרמוז בזה ג"כ על דרך העניין האמור שציציאת מנרים השפיע הקצ"ה על בני ישראל קדושה וטהרה באתערותא דלעילא אף שלא היו ראויים לכך. וע"ז אמר הכתוב שאף שהקצ"ה משפיע להם צלח עבודתם ופעולתם, הא מיהא נדרש מהם שימשכו ידיהם מעשות רע מכאן והלאה, ועכ"פ יהיה צרכונם בחזקה לפרוש לגמרי מן הרע, ואז יגמור הקצ"ה צעדם ויושיעם אף שאינם ראויים לגמרי.

וידרשו חז"ל (מכילתא הוצא ברש"י שם) "אל
תקרא בן אלא 'ושמרתם את
המנוות', כדרך שאין מחמיצין את
המנא, כך אין מחמיצין את המנוה אלא
אם באה מנוה לידך עשה אותה מיד".
ועל דרך זה אמרו (כ"ה גרסת המכילתא
המוצאת ברש"י מגילה ו: ד"ה אין מעצירין)
"מנוה הבאה לידך אל תחמיצנה".

וצריך ביאור מה עניין השמירה
הנדרשת צעת אפיית המנוות
לזהירות שלא להפסיד את קיום המנוות.
ויש לפרש ששמירת המנוות הוא דבר
שאין צנח האדם לעשותו בשלימות
להיזהר מכל שמץ של חימוץ, ומוכרח בזה
לסיוע ועזר מן השמים, ומה שכתוב
'ושמרתם את המנוות' אין המכוון
שהאדם צעצמו ישלים את כל השמירה
הנדרשת, אלא צריך האדם לעשות כל מה
שביכולתו ויכפה לא-ל גומר עליו (ראה אור
לשמים פרשת נז ד"ה לא תאפה; מאור ושמש לפסח
ד"ה מנא).

ובמצווה זו ההכרח להגיע לסייעתא
דשמיא הוא מוצן ופשוט,
אבל באמת צריך האדם לדעת שכן הוא
בכל המנוות כולם, שלא יעלה על דעתו

וזהו 'משכו ידיכם מעבודה זרה', קאי
על ע"ז כפשוטו שהיו בני ישראל
במלכים שטופים בזה כמו שאמרו חז"ל
(הוצא ברש"י שם), וגם רומז על כל העניינים
המגונים, המכונים בשם 'עבודה זרה'
לאשר הוא דבר זר לבני ישראל לעשות
מעשים אלו (ראה צ"צ קי.), וע"ז ליווה
הקצ"ה 'משכו ידיכם מעבודה זרה',
שימשכו ידיהם מדברים אלו ולא יזידון
עוד, ואז יזכו ממילא ל'נאן של מנוה',
היינו להארת הקדושה שיערה עליהם
הקצ"ה ברחמיו.

עוד יש לרמוז במאמר חז"ל 'משכו ידיכם
מע"ז וקחו לכם נאן של מנוה', על
פי הידוע אשר כמה שהאדם סר מרע
ומטהר ומזכך עצמו מכל ענין מגונה, כך
זוכה להתעלות ולהתקדש בקדושה של
מעלה. וזהו 'משכו ידיכם מע"ז', היינו
מכל העניינים הרעים הנכללים בשם ע"ז
וכאמור, וכמה שימשכו ידיהם מדברים
אלו, באותה מידה יזכו ל'נאן של מנוה',
הוא קדושת המנוה שמשפיע הקצ"ה.

ושמרתם את המצות (שמות יב, יז).

הרצה, מכל מקום ישמר שלא יציאנו דבר זה למרירות ולחמיצות, רק יהיה מתוך שמחה וטוב לבב ומתוך שצח והודיה להקב"ה שזכה לקיים את המצוה. ולכן נרמז עניין זה דווקא גבי אפיית המצות.

סדר ההגדה

קדש ורחץ.

בטעם נטילת הידיים קודם אכילת הכרפס, מצואר בפוסקים
(ט"ז סי' תעג ס"ו, שו"ע הרצ שם סי"ט, וראה צחק יעקב שם ס"ק כח) דזהו מדין הנטילה לדבר שטיבולו צמסקה (או"ח סי' קנח ס"ד).
וצאמת שאנו אין נוהגין בנטילה זו כל השנה (ראה מג"א שם סק"ח ובט"ז כאן), וצכה"ג אדרצה מצינו (פסחים נד: ועוד) שאין נכון לנהוג צמנהג שרוב העולם אין נוהגים בו כיוון דמיחזי כיוהרא, ואילו כאן תיקנו וסידרו לכל אחד ואחד מישראל צסדר ליל הפסח שינהג כן ליטול ידיו קודם אכילת דבר שטיבולו צמסקה, וטעמא צעי.

וביאור הענין הוא עפ"י המצואר הרצה בפסחים שעניין יציאת

שיכול הוא לצדו לעשותם צסלימות, אלא רק צעזר אלוק ממעל יוכל לשמור ולעשות את המצוות צסלימות, ואף שעליו מוטל לעשות ככל אשר לאל ידו, צריך להצין שזה לצד אינו כלום, ורק צכח וצעזרת ה' יוכל להשלים את קיום המצוה. וזהו 'כשם שאין מחמיצין את המצות כך אין מחמיצין את המצוות', היינו כמו צצממצוות 'ושמרתם את המצות' מוצן שאי אפשר לזכות לזה לצד רק צעזר אלוק, כמו כן צכל המצוות אף מה שנדמה שתלוי לגמרי ציד האדם, יש לדעת שאינו כן, ורק צרצון וצסיוע ה' יוכל לקיימם.

עוד יש לומר צדרך רמז, 'מצוה הצאה לידך אל תחמיצנה', שלא יעשה את המצוות צחמיצות, דהיינו צעלצות ורפיון ידיים 'מיט א זוער פנים', אלא יעסוק בהם צשמחה וצחשק וצטוב לבב ומתוך שצח והודיה להקב"ה על שזכה לקיים את המצוות.

ובאמת צציותר צריך להיזהר צזה צעת אפיית המצות, עם היות שאמנם צריך להיזהר ולדקדק בהם

מנרים שהיה למעלה ממדרגת כלל ישראל ומנצב הרוחני שהיו באותו הזמן, כמבואר כל זאת בחז"ל (שיה"ר פרשה ז) וצייחוד בבתבי האריז"ל (ראה פרע"ח שער חג המנוח פ"א), זה מתעורר בכל שנה ושנה צבוא הלילה הקדוש הזה אלל כל איש מישראל. וזה נרמז בכתוב (ישעיה ל, כט) גצי ליל הסדר "ליל התקדש חג", שהלשון 'התקדש' מורה שהקדושה באה מאליה בלי הכנה מלד המקבל. וזהו ג"כ מה דאיתא בזוה"ק (ח"ב לז). שלילה זה הוא צחינת לילה כיום יחיר, ופירוש הדברים הוא שכל צחינה של חשכות המצויה אלל כל אחד מישראל, כלילה הזה היא מסתלקת והכל מאיר בהארה גדולה ועלומה צחינת יום.

במצא שכל אחד ואחד בכל מצב שיהיה, כלילה הזה הוא צחינה גבוהה ונעלית ממדרגתו הרגילה. ולכן שום מנהג והלכה אין נחשב אלל כיוהרא, משום שכל ישראל הם באמת עתה במצב ובמדרגה גבוהה עד למאוד.

והנה יסוד מנהג הכרפס וטבילתו צמי מלח הוא לעשות שינוי כדי שיראו התינוקות וישאלו (פסחים קיד:) "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות". וי"ל

לפי האמור, דשאלת התינוקות היא, מה נשתנה הלילה הזה שאנו נוהגין במנהג זה ליטול הידים קודם אכילת דבר שטיבולו במשקה, מכל הלילות שיקוד מוסד אללנו ואלל כל איש ישראל שלא לנהוג במדרגות הגבוהות ממנצנו ומדרגותינו.

וע"ז משיצים "עצדים היינו לפרעה במנרים", וירדנו צירידה עלומה עד למ"ט שערי טומאה, ועד כדי כך ש"אלו לא הוציא הקב"ה את אבותינו במנרים, הרי אנו וצנינו וצני צנינו משועצדים היינו לפרעה במנרים", כיוון שהיינו משתקעים חלילה בשער הנו"ן אשר הימנו אין מוצא כמבואר בפסחים (חסד לאברהם אולאי מעיין צ נהר נו ועוד). ואעפ"כ נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם, הרי שהיה הגילוי שנגלה ה' עלינו באופן כזה שלא כפי דרגתנו ומנצנו, ולכן גם אנחנו כלילה הזה, שכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא ילד ממנרים (פסחים קטו:), מתנהגים באופן כזה של גדלות, ואין אנו חוששין ליוהרא, מפני שאנו באמת מצב של גדלות, וכאז"ל שייך להנהגות כאלו.

והנה תכלית יציאת מצרים הוא קבלת התורה, כדכתיב (שמות ג, יב) "זהו ליאת את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה". ולכורך זה כבר לא היה די בהארה של יציאת מצרים, צעוד שהרע והפגם עדיין דבוקים בהם, והרי זה כטובל ושרץ צידו דלא אהני ולא מידי. ולפיכך ציווה הקב"ה לספור ספירת העומר, שעל ידי זה והעבודה והגיעה בתיקון המידות כל ימי הספירה, זוכים ל"טהרתנו מקליפותינו ומטומאותינו" (נוסח התפילה אחר הספירה), שהמכוון הוא לרע שדבוק בנפשותינו רוחנו ונשמותינו, וע"י העבודה היו יכולים לתקן זאת ולהיטהר ביאות. ורק אז, כאשר הסירו השרץ מידם, היו שייכים לגילוי וההארה השלימה בקבלת התורה.

ובבה ממש הוא בכל דור ודור, בכל שנה ושנה, שאחר ההארה העצומה שזוכים לה כל יו"ט ראשון של פסח, שהיא למעלה ממדרגת האדם, מסתלקים כל המדרגות שהושפעו עלינו, ועתה נריך האדם לעבוד ולהתייגע בכוחות עצמו במשך ימי הספירה, לתקן כל מה שפגם, שיזכה

להיות שייך באמת למדרגות הללו (ראה פרי עץ חיים שם). ואם אמנם יעבוד באמת ובתמים בכל כוחותינו ויזכה להסיר השרץ מידיו, אז יזכה שבחג השבועות, שבו מתעורר ענין קבלת התורה אלל כלל ישראל, יחזרו אליו כל ההשגות שהשיג ציו"ט פסח.

ויש להוסיף בזה, בהקדם מה שיש לדקדק בסימני הסדר שתיקנו לנו רבותינו 'קדש ורחץ', שצ"ב מהו ו' החיצור כאן, שאינו בשאר הסימנים. אולם נראה לומר בזה דהנה באמת הדרך הוא (משנה סוף סוטה) שטהרה היא המציאה לידי קדושה, וכן הוא מאמר הכתוב (תהלים לד, טו) "סור מרע ועשה טוב", תחילה סור מרע ואח"כ עשה טוב, והיינו משום שלא שייך להתקרב אל הקדושה כאשר השרץ עדיין צידו ושאור שבעיסה מעכב. אכן יציאת מצרים הייתה מידה אחרת, כאמור לעיל שבני ישראל היו אז כבר צמ"ט שערי טומאה, ולא היו יכולים להיטהר מכח עצמם, והיינו דכתיב (שמות יב, לט) "ולא יכלו להתמהמה", ולכן אז נגלתה עליהם הקדושה גם שלא לפי הסדר, אלא על אף מצב השפל זכו להארת הקדושה. ומ"מ

לא היה זה מתנה גמורה וכאמור, שניתנו להם אז ימי הספירה שיזכרו את נפשותם ורק אז יהיו ראויים למה שקבלו כזר בתחילה שלא עפ"י הסדר הנכון דקור מרע ועשה טוב.

ובאמור שסדר זה הוא חוזר וניעור בכל בשנה ושנה, וי"ל שזהו 'קדש ורחץ' צו' החיצור, שהרמוז צוה דהן אמנם דעתה כליל הסדר זוכים ל'קדש' קודם הרחיצה והטהרה, אמנם כזר בשעת הקדושה והגדלות של הלילה הקדוש הזה, צריך כאו"א להיות מוכן צעמנו לעבודה של הטהרה צימי הספירה, ולא לסמוך על ריבוי ההשפעות שמקבל כעת, וכמו תנאי הוא, שהקדושה של עתה תלויה היא ועומדת באופן העבודה והיגיעה של ימי הספירה הממשמשים וצאים.

יחזין.

שמעתי בשם הרה"ק רבי אהרן צבי מביאלא זצ"ל ה"ה (שהנהיג את העדה חזי שנה, וכליל הסדר אמר) לבאר על דרך הרמז עניין היחץ שבולעים

את המלה האמצעית, וחלקו הגדול מצניעים לאפיקומן, שיש בזה הנהגה לכאו"א. המלה האמצעית מרמזת לפנימיות האדם, ואותה יצאע לשנים, היינו כי שם צריך שיהיה צחינת שצירה, וע"ד שכתב בחובת הלבבות (שער הפרישות פ"ד) "החסיד אצלו בלבו ונהלתו בפניו", היינו ששצירת הלצ צריך להיות נרגש רק בפנימיות, ולא להראותו כלפי חוץ.

ואת החלק הגדול יצפין, זהו עוד דרך הנהגה, שחלק הארי והגדול מעבודתו, יצפין האדם ולא יוציאו חוץ להראות בפני אחרים, ורק ההכרח יצא לחוץ, עכדה"ק.

מגיד.

ז"ל הרמב"ם (פ"ז מהל' חו"מ ה"א): "מנאות עשה של תורה לספר בנאים ונפלאות שנעשו לאבותינו צמרים כליל חמשה עשר צניסן שנאמר זכור את היום הזה אשר יצאתם ממרים, כמו שנאמר זכור את יום השבת". וצ"ב מה מצויר בקרא דשבת שכתוב בו זכור את

יום השבת, יותר ממה שכתוב כאן זכור
את היום הזה.

וי"ל הציאור בזה, דהנה מצוות זכור את
יום השבת לקדשו, הוא בשבת
גופה, שצריך לזכור את השבת בכניסתו
(פסחים קו:). ואף לדברי הרמב"ן (ע"ה"ת
יתרו כ, ח) שהמנוח היא לזכור בכל יום
תמיד, אכן צוודאי ששבת עצמה יש בזה
מנוח מיוחדת (ע"י"ש דברי הרמב"ן). וזה
שמציא הרמב"ם מזכירת שבת, דזכירת
יציאת מצרים הכי נמי הוא, שאעפ"י
שמזכירים יציאת מצרים ביום ובלילה בכל
ימות השנה, מ"מ צליל ט"ו צניסן יש
מנוח מיוחדת של סיפור יציאת מצרים.

ובאמת כבר האריכו האחרונים לזכור
מה מיוחד בלילה זה שנצטוונו
בו על סיפור יציאת מצרים, והלא בכל יום יש
חיוב זכירת יציאת מצרים. וי"ל שחלוק דין זכירת
יציאת מצרים צליל פסח מכל השנה, שצביל השנה
המנוח היא לזכור את מעשה יציאת מצרים, אצל
צליל ט"ו החיוב הוא לזכור את זמן
היציאה ממצרים שהיה צט"ו צניסן,
שהיום הזה הוא היום שבו יצאנו
ממצרים.

כל דכפין ייתי ויכוף.

ענין זה הוא הקדמה לכל עצודת הלילה
הזה, ליל התקדש חג, וכדאיאת
במפרים שמרומז בזה שצביל פסח
משפיע הקצ"ה על האדם קדושה
וטהרה שלא לפי ערכו ומדרגתו של
האדם באתערותא דלעילא, כמו צעת
יציאת מצרים שגאל הקצ"ה את בני
ישראל והעלם למדרגות נשגבות
באתערותא דלעילא אף שלא היו ראויים
לכך, וזהו שאומרים בתחילת עצודת
הלילה 'כל דכפין ייתי ויכוף', שכל אחד
ואחד צלל הגבלה יכול בלילה הזה לבוא
ולזכות להשפעות עצומות אף שלא לפי
ערכו.

אמנם יש לדייק הלשון, שנאמר כל
'דכפין' דייקא, והיינו שאף שכל
אחד ואחד צלי יוצא מן הכלל יכול לזכות
להשפעות הלילה, אצל על כל פנים צריך
לעורר בעצמו רצון והשתוקקות
להשפעה זו, ויהיה צבחי 'כפין' - רעב
ותאז להארת הקדושה, ורק אז יייתי
ויפסח' שצאמת יזכה לאורות העליונים
המושפעים בלילה הזה. אצל מי שאינו
חפץ כלל בהשפעה, אינו צכלל ההצטחה.

ותפילותינו זלילה הזה נחל מהגלות
והשכות. "השתא עזדי" משועצדים
ליצה"ר, "לשנה הצאה בני חורין",
חירות מהיצה"ר.

עוד יש לרמוז בדברי חז"ל, שעל ידי
צחינת 'עני', שמרגיש בשפלותו,
שייך לצוא לעניין התפילה, צחינת
'עונים עליו דברים הרבה', וכמו שנאמר
(תהלים קג, ח) "תפלה לעני כי יעטף ולפני
ה' ישפך שיחו".

חבם מה הוא אומר, מה העדות
והחוקים והמשפטים אשר
צוה ה' אלקינו אתכם.

נראה לפרש ששאלת החכם היא מה
נשאר לנו מכל המצוות שאנו
מקיימים וריצוי השפע הנשפע עלינו
מלמעלה זלילה הזה. "ואף אתה אמור
לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר
הפסח אפיקומן", והטעם הוא כמבואר
ברמב"ם (פ"ח מהל' חו"מ ה"ט)
ובפוסקים דבעינן שישאר טעם מלה
זכור. וזוה מרמזים לו להחכם שניתן כח

ועוד י"ל, ש'כל דכפין' היינו שצריך
האדם לידע שהוא עצמו הוא
צחינת רעב, שאין לו מדיליה כלום, כי
שום דבר אינו מכוחו, אלא הכל בעזר
עליון. ואז צאמת יוכל לזכות להשפעת
הלילה הזה באתערותא דלעילא.

הא לחמא עניא.

בגמרא (פסחים קטו:) "לחם עוני, לחם
שעונים עליו דברים הרבה, דבר
אחר, לחם עני, עני כתיב מה עני דרכו
צפרוסה אף כאן צפרוסה". ולפ"ז י"ל
שצא בעל ההגדה לחזק לצוות נשצרים
ונדכאים, המרגישים בעצמם שהם
צחינת עניים ודלים, היינו שהם שפלי
המדרגה ואינם חשובים למאומה,
ותמהים ושואלים באלו אנפין יקומו קמי
מלכא עילאה.

ואמר כי גם בארץ מצרים היו בני
בשפלות עמוקה צמ"ט שפלי
טומאה, וע"י המלה שעונים עליו דברים
הרבה, ינחו מן הגלות. ולכן גם אנחנו,
"השתא הכא לשנה הצאה בארעא
דישראל", היינו שע"י עניית הפה

ע"י המלה שתישאר בנו השראת קדושת
מנאות הלילה הזה לכל השנה כולה.

רשע מה הוא אומר מה העבודה
הזאת לכם.

איתא בספרים (ראה עצודת ישראל פר' צא
ד"ה והגדת) ששאלת הרשע היא
על ענין 'לכס', שהוא מורה על העניינים
הגשמיים כמו שדרשו מזה (פסחים סח):
אכילה ושתייה ציו"ט, וכן דרשו (סוכה
מא): "לכס לכל צרכים". שהרשע אינו
מצין מה שייד עצודת ה' צמידי דאכילה
ושתייה.

וייש לבאר לפי זה התשובה שמשיצים לו,
"צעבור זה עשה ה' לי, ולא לו",
כי "צעבור זה לא אמרתי אלא בשעה
שמנה ומרור מונחים לפניך", היינו כי
כל גאולת ישראל לא היה אלא צעבור
מנאות אכילת מנה ומרור, והרשע שאינו
מצין כלל ענין העצודה שזוהי, "אילו היה
שם לא היה נגאל".

ובזה יש להצין ג"כ את ההמשך, "יכול
מראש חודש", ולכאורה תמוה
מאי קס"ד שיהיה חיוצ סיפור יציאת

מנרים כזר מר"ח ניסן. אך להאמור י"ל,
דצא לאפוקי מדעתו של הרשע שאין
עצודה באכילה, והוא מצין רק את ענפי
העצודה המכוונת כנגד גאולת מנרים
בלא מנאות האכילה השייכים לזה, וא"כ
כזר מראש חודש שמתחיל אז להתנווץ
אור הגאולה, אפשר לקיים המנה
דסיפור יצי"מ, וע"ז "תלמוד לומר ציוס
ההוא". "יכול מצעוד יום, תלמוד לומר
צעבור זה, לא אמרתי אלא בשעה שמנה
ומרור מונחים לפניך", והיינו שטיקור
העצודה היא דוקא צעניני 'לכס'.

הנה לפי פשוטו שאלת החכם 'מה
העדות והחוקים אשר לזה ה'
אלקינו אתכם', ושאלת הרשע 'מה
העצודה הזאת לכם' דומים הם זה לזה,
וכזר האריכו הרצה בספרים לבאר
העניין. וי"ל בדרך רמז, כי אמנם
לפעמים החכם והרשע צהנהגתם
החילוניה דומים הם מאוד להדדי, כי גם
הרשע מתנהג ומראה עצמו כחכם,
וצריך חכמה ותבונה להצדיל ציניהם.

ועד"ז י"ל שהוא הוראה לחינוך הצנים,
שיש לדעת שכל ההצדל שצין הצן

שביעי של פסח

ותלקט נפזרים כמלקט שבאים (פיוט
יום ליצשה).

ב"ק אאמו"ר זי"ע הי"ד אמר לפרש
בזה, כי צדין שכחה מנינו (רמב"ם
פ"ה ממתנו"ע הכ"א) שאם שכח עומר צלד
קמה שאינה שכחה גם העומר אינה
שכחה כי היא נטפלת לקמה. וזהו שאנו
מתפללים על ה'נפזרים', המה ישראל
שנקראו (ירמיה ג, יז) 'שה פזורה', שוודאי
יש צניהם אלו שצעזורים לצד כדאי היא
הגאולה, מבקשים אנו 'ותלקט נפזרים',
אנא גאל נא את הנפזרים בזכות אותם
הראויים לגאולה, כ'מלקט שצלים' היינו
כדמנינו לגבי דין שכחה שצלים.

עוד יש לבאר המשל ל'מלקט שצלים',
שהכוונה לדין לקט דקיימא לן (פאה
פ"ו מ"ה) "שני שצלים לקט, ושלושה אינן
לקט". והיינו שאם נפלה קבוצת שצלים
יחד אז כבר אינם הפקר לעניים אלא הם
של בעל הבית.

ובבמו כן הוא לעניין גאולת ישראל, שאף
אם יהיו חלילה צמצם שאינם
ראויים להיגאל מצד עצמם, מ"מ ירחם

החכם לצן הרשע צקטנותם הוא דק מן
הדק וכחוט השערה וכמעט שאינו
נראה, אבל צגלל הצדל דק זה שהיה להם
צימי הילדות יגדל זה לחכם וזה חלילה
לרשע. וליל הסדר מיוחד לחינוך הצנים,
שבו נלמדו צמנוות "והגדת לצנך"
(שמות יג, ח), לכן נרמזה הוראה זו בהגדה
למען נדע כמה יש להזהר בחינוך
הצנים.

ישראל בטח בה' וגו', בית אהרן
בטחו בה' וגו', יראי ה'
בטחו בה' וגו'.

לבאורה נ"צ הכפל של חוצת הציטחון
זה' לכל מין וסוג צעם ישראל
בנפרד. אך הפירוש הוא, שמצית אהרן,
עוצדי ה', נדרש ציטחון מיוחד לפי
ערכם, וכן מיראי ה' נדרש ציטחון
מיוחד כפי מדרגתם. ונמצא כי אכן
הוראת צטחו זה' משתנה בין ישראל
לצית אהרן וליראי ה', שכל אחד יש לו
חוצת ציטחון מסוג אחר לגמרי ("עם
איו א אנדערע ציטחון").

עליהם הקצ"ה ויקרב פזורינו מזין
הגויים, כדן 'מלקט שזלים' שאם
שלושה הם אינם הפקר, וכן לא ינהג
הקצ"ה בצנ"י מנהג הפקר אלא כמו
שהם של צעל הצית.

וזהו צכח האחדות, שלא יחיה כל אחד
לצדו, אלא יחזיק את עצמו עם עוד
כמה יהודים ציחד, שעי"ז נזכה שיתקיים
צנו דין 'מלקט שזלים' שאם שלושה הם
אינם לקט והפקר, כי ע"י האחדות
זוכים לגאולה.

אסרו חג

בגמרא (סוכה מה:) "כל העושה איסור
לחג באכילה ושתייה מעלה עליו
הכתוב כאילו צנה מזבח והקריב עליו
קרבן שנאמר (מהלים קיח, כז) 'אסרו חג
צעבותים עד קרנות המזבח'". ופירש
רש"י: "'איסור לחג', אגודה לחג,
'באכילה ושתייה', שקורא לחג עונג
צמאכל ומשתה, ויש אומרים יום שלאחר
החג". וזהו שהצ"ח הרמ"א (או"ח סי' תכט
ס"ג) "ונוהגין להרבות קצת באכילה
ושתייה ביום אחר החג, והוא אסרו חג".

והעניין צזה, שנוהגים עונג אף שכבר
אינו יו"ט, הוא כדי להמשיך
הארת היו"ט גם לימי החול, שלא תיחצב
השפעת הקדושה העליונה שזוכים לה
בחג, אלא לאורה נלך צמשך כל השנה אף
צימים הפשוטים והנחותים.

ובזה יש לפרש הכתוב עם דרשת חז"ל
צתוספת נופך, 'אסרו חג', היינו
לקשור ולאגד ימי החול לחג, ע"י
המשכת השפעתו והארתו גם צימי
החול, וזהו 'צעבותים', ורש"י שם פירש
"צהמות עצות ושמנות", אכן צפשוטו
היינו חצלי עצות, ולדרכנו יתפרש
שקשירת ימי החול לחג אינה נעשית
צניקל אלא נדרשת לכך עצודה קשה.

והנה הבהירש"א שם נתקשה צדרכו
הראשון של רש"י, דקאי על
היו"ט עצמו 'שקורא לחג עונג צמאכל
ומשתה', שאין מוצן לפ"ז פירוש הלשון
'איסור'. וכתב שם לפרש צדרך זו צאופן
אחר, ש'איסור' כמשמעו, שעושה לו
איסור וגדר צמלות אכילה ושתייה צחג,
דהיינו שלא לאכול אכילה גסה ושלא
ישתכר יותר מדאי, שאינו לשם שמים -
שכך הוא דרכו של היצה"ר שצכל מצוות

אכילה מושך על ידם את האדם להנאות
ותאוות הגוף שלא לשם שמים - והרי
אותו מותר שלא אכל ושתה נחשב לו
כאילו זנה מזבח והקריב עליו קרבן.

ולפי זה נמצא ששני הדרכים צריאור
דברי הגמרא שם הפוכים
בתכלית, שלדרך הראשון - דקאי על
היו"ט גופיה - הכוונה שפורש וגודר
עצמו מאכילה ושתייה יתירה, ולדרך
השנית - דקאי על יום שלאחר החג -
הכוונה להיפך, שירצה באכילה ושתייה.

אבן לפי האמור י"ל דדא ודא אחת הן,
שעניין ריבוי מאכל ומשתה ציוס
שלאחר החג עניינו המשכת הארת

והשפעת החג לימי החול, וכדי שיהיה
אפשר להמשיך הארת החג לאחר כך מן
הצורך שהחג עצמו ייעשה באופן נעלה
ומרומם המכוון לקדושת החג והשפעתו
העליונה, וכאשר האדם נמשך מתוך
מאוות עונג יו"ט לאכילה ושתייה שלא
לשם שמים, אזי אינו יכול לקבל הארת
החג כדצעי, וא"כ איך יוכל להמשיכה
לימי החול כאשר בחג עצמו לא התנהג
באופן הראוי לקדושתה והארתה. ורק
כאשר האדם עושה 'איסור' וגדר לחג
עצמו מאכילה ושתייה שלא לשם שמים,
אז יוכל לעשות 'איסור' מלשון קשר
ואגודה לחג, להמשיך הארתה גם לימים
הבאים.

ליקוטי אמרים תניא - פרק מ"ז

ויש דרך ישר לפני איש שוה לכל נפש
וקרוב הדבר מאד מאד לעורר
ולהאיר אור האהבה התקועה
ומסותרת בלבו, להיות מאירה בתוקף
אורה כאש בוערה בהתגלות לבו ומוחו
למסור נפשו לה' וגופו ומאודו בכל לב
ובכל נפש ומאד מעומקא דלבא
באמת לאמיתו, ובפרט בשעת קריאת
שמע וברכותיה כמו שיתבאר.

והוא, כאשר ישים אל לבו מה שאמר
הכתוב (משלי כו, יט) 'כמים
הפנים לפני כן לב האדם אל האדם',
פירוש, כמו שכדמות וצורת הפנים
שהאדם מראה במים כן נראה לו שם
במים אותה צורה עצמה, ככה ממש
לב האדם הנאמן באהבתו לאיש אחר
הרי האהבה זו מעוררת אהבה בלב
חבירו אליו גם כן להיות אוהבים
נאמנים זה לזה, בפרט כשרואה אהבת
חבירו אליו.

והנה זהו טבע הנהוג במדת כל אדם,
אף אם שניהם שוים במעלה,
ועל אחת כמה וכמה אם מלך גדול ורב
מראה אהבתו הגדולה והעצומה לאיש
הדיוט ונבזה ושפל אנשים ומנוול
המוטל באשפה, ויורד אליו ממקום
כבודו עם כל שריו יחדיו, ומקימו
ומרימו מאשפתו ומכניסו להיכלו היכל
המלך חדר לפני מחדר, מקום שאין
כל עבד ושר נכנס לשם, ומתייחד עמו
שם ביחוד וקירוב אמיתי וחיבוק
ונישוק ואתדבקות רוחא ברוחא בכל
לב ונפש -

על אחת כמה וכמה שתתעורר
ממילא האהבה כפולה ומכופלת
בלב ההדיוט ושפל אנשים הזה אל נפש
המלך בהתקשרות הנפש ממש מלב
ונפש מעומקא דלבא לאין קץ, ואף אם
לבו כלב האבן המס ימס והיה למים

ותשתפך נפשו כמים בכלות הנפש
ממש לאהבת המלך.

והנה ככל הדברים האלה וככל החזיון
הזה וגדול יתר מאד בכפלי
כפליים לאין קץ עשה לנו אלקינו - כי
'לגדולתו אין חקר' (מהלל קמא, ג), ו'איהו
ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין'
(זוה"ק ג, רכח), ונודע מזוהר הקדוש (ראה
שם, קכח:) ו'האר"י ז"ל' (ראה עץ חיים שער ג,
ז ועוד) ריבוי ההיכלות והעולמות עד אין
מספר ובכל עולם והיכל ריבוא רבבות
מלאכים לאין קץ ותכלית, וכמו
שאמרו בגמרא (מגיגה יג:): כתיב (איזכ' כה,
ג) 'היש מספר לגדודיו' וכתיב (דניאל ג, י)
'אלף אלפין ישמשוניה וריבו רבבן
קדמוהי' כו', ומשני 'אלף אלפין' וכו'
מספר גדוד אחד, אבל לגדודיו אין
מספר.

וכולם קמיה כלא ממש חשיבי
ובטלים במציאות ממש
כביטול דבור אחד ממש לגבי מהות
הנפש המדברת ועצמותה בעוד שהיה
דיבורה עדיין במחשבתה או ברצון
וחמדת הלב כנ"ל (פ"כ"א) באריכות.

וכולם שואלים 'איה מקום כבודו'
(קדושא 'נמר') ועונים 'מלא כל
הארץ כבודו' (ישעיה ו, ג), הם ישראל
עמו (ראה פסיקתא זוטרתא שלם יד, כא). כי
הניח הקדוש ברוך הוא את העליונים
ואת התחתונים ולא בחר בכולם כי אם
בישראל עמו והוציאם ממצרים ערות
הארץ מקום הזוהמא והטומאה, 'לא
על ידי מלאך ולא על ידי כו' אלא
הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו'
(הגדה של פסח) ירד לשם, כמו שכתוב
(שמות ג, ח) 'וארד להצילו וגו' -

כדי לקרבם אליו בקירוב ויחוד
אמיתי בהתקשרות הנפש ממש
בבחינת נשיקין פה לפה (זוה"ק ג, קכד):
לדבר 'דבר ה' זו הלכה' (שנא קלס:),
ואתדבקות רוחא ברוחא (זוה"ק שם) היא
השגת התורה וידיעת רצונו וחכמתו
דכולא חד ממש (ראה זוה"ק שם, ז: ושם א,
כד, וראה עוד לעיל פ"ד).

גם בבחינת חיבוק הוא קיום המצות
מעשיות ברמ"ח אברים, דרמ"ח
פיקודין הן רמ"ח אברין דמלכא (מיקוני
זוהר מיקון ל, עד). כנזכר לעיל (פ"ד ופכ"ג),
ודרך כלל נחלקין לשלש בחינות ימין

ושמאל ואמצע שהן חסד דין רחמים
תרין דרועין וגופא וכו' (מיקוני זוהר, יז.).

וזהו שאומרים (נוסח צרכת המלוות) 'אשר
קדשנו במצותיו' כאדם המקדש
אשה להיות מיוחדת עמו ביחוד גמור
כמו שכתוב (צלאשית ג, כד) 'ודבק
באשתו והיו לבשר אחד', ככה ממש
ויתר על בן לאין קץ הוא יחוד נפש
האלקית העוסקת בתורה ומצות ונפש
החיונית ולבושיהן הנ"ל באור אין סוף
ב"ה, ולכן המשיל שלמה ע"ה בשיר
השירים יחוד זה ליחוד חתן וכלה
בדביקה חשיקה וחפיצה בחיבוק
ונישוק.

וזהו שאומרים 'אשר קדשנו
במצותיו', שהעלנו למעלת
קודש העליון ב"ה שהיא קדושתו של
הקב"ה בכבודו ובעצמו וקדושה היא
לשון הברלה מה שהקב"ה הוא מובדל
מהעולמות והיא בחינת סובב כל
עלמין מה שאינו יכול להתלבש בהן,
כי על ידי יחוד הנפש והתכללותה
באור אין סוף ב"ה, הרי היא במעלת
ומדרגת קדושת אין סוף ב"ה ממש
מאחר שמתייחדת ומתכללת בו
יתברך והיו לאחדים ממש.

וזהו שכתוב (ויקרא כ, כו) 'והייתם לי
קדושים כי קדוש אני ה' ואבדיל
אתכם מן העמים להיות לי', ואומר
(צמדצר טו, מ"מא) 'ועשיתם את כל מצותי
והייתם קדושים לאלקיכם אני ה'
אלקיכם' וגו', פירוש כי על ידי קיום
המצות הריני אלוך שלכם כמו אלקי
אברהם אלקי יצחק וכו' שנקרא בן
מפני שהאבות היו בחינת מרכבה לו
יתברך (צ"ר מז, ו) ובטלים ונכללים
באורו, וככה הוא בכל נפש מישראל
בשעת עסק התורה והמצות.

ולכן חייבו רז"ל (ראה משנה ציכורים פ"ג
מ"ג, ירושלמי שם, צנלי קידושין לג.)
לקום ולעמוד מפני כל עוסק במצוה אף
אם הוא בור ועם הארץ, והיינו מפני ה'
השוכן ומתלבש בנפשו בשעה זו, רק
שאין נפשו מרגשת מפני מסך החומר
הגופני שלא נזדכך ומחשיך עיני הנפש
מראות מראות אלקים, כמו האבות
וכיוצא בהן שראו עולמם בחייהם (צ"צ
מז:).

וזהו שאמר אסף (מסליס עג, כצ"ג) ברוח
הקדש בעד כל כנסת ישראל
שבגולה 'ואני בער ולא אדע בהמות
הייתי עמך ואני תמיד עמך', כלומר

שאף על פי שאני כבהמה בהיותי עמך, ולא אדע ולא ארגיש בנפשי יחוד זה שתפול עליה אימתה ופחד תחלה ואחר כך אהבה רבה בתענוגים או ברשפי אש כמדת הצדיקים שנזדכך חומרם, וכנודע שדעת הוא לשון הרגשה בנפש והוא כולל חסד וגבורה (ראה לעיל פ"ג), אף על פי כן 'אני תמיד עמך' כי אין החומר מונע יחוד הנפש באור אין סוף ב"ה הממלא כל עלמין וכמו שכתוב (מהלל קלט, יג) 'גם חושך לא יחשיך ממך'.

ובזה יובן חומר עונש איסור מלאכה בשבתות וחמץ בפסח השוה

לכל נפש, לפי שאף בנפש בור ועם הארץ גמור מאיר אור קדושת שבת ויום טוב ונידון בנפשו בכרת וסקילה על חילול קדושה זו. וגם משהו חמץ או מלמול מוקצה פוגם בקדושה שעל נפשו כמו בקדושת נפש הצדיק כי תורה אחת לכולנו. וזוהי שכתוב 'בהמות' לשון רבים, לרמוז כי לפניו יתברך גם בחינת דעת העליון הכולל חסד וגבורה נדמה כבהמות ועשייה גופנית לגבי אור אין סוף, כמו שכתוב (שם קד, נד) 'כולם בחכמה עשית', ונקרא 'בהמה רבה' כמו שנתבאר במקום אחר, והוא שם ב"ן בגימטריא בהמ"ה שלפני האצילות].

פרק מ"ז

והנה בכל דור ודור וכל יום ויום חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים (על פי משנה פסחים פ"י מ"ה), והיא יציאת נפש האלקית ממאסר הגוף משכא דחויא (מיקוני זוהר מיקון כל, מס:), ליכלל ביחוד אור אין סוף ב"ה על ידי עסק התורה והמצות בכלל.

ובפרט בקבלת מלכות שמים בקריאת שמע, שבה מקבל וממשיך עליו יחודו יתברך בפירוש באמרו 'ה' אלקינו ה' אחד', וכמו שנתבאר לעיל כי 'אלקינו' הוא כמו 'אלקי אברהם' וכו' לפי שהיה בטל ונכלל ביחוד אור אין סוף ב"ה, רק שאברהם זכה לזה במעשיו והילוכו

בקודש ממדרגה למדרגה (זוה"ק א, פ.),
כמו שכתוב (נראשית יג, ט) 'ויסע אברם
הלך ונסוע' וגו'.

אבל אנחנו ירושה ומתנה היא לנו
שנתן לנו את תורתו והלביש
בה רצונו וחכמתו יתברך המיוחדים
במהותו ועצמותו יתברך בתכלית
היחוד והרי זה כאלו נתן לנו את עצמו
כביכול, כמו שכתוב בזהר הקדוש על
פסוק (ג, קמ:) 'ויקחו לי תרומה' וד'לי'
כלומר אותי, והוה ליה למימר
'ותרומה', אלא משום דכולא חד עיין
שם היטב]. וזהו שאומרים (תפילת שמונה
עשרה של יו"ט) 'ותתן לנו ה' אלקינו
באהבה' כו', 'כי באור פניך נתת לנו ה'
אלקינו' כו' (נרנח שיש שלום שצמונה עשרה).
ולזה אין מונע לנו מדביקות הנפש
ביחודו ואורו יתברך אלא

הרצון, שאם אין האדם רוצה כלל ח"ו
לדבקה בו כו', אבל מיד שרוצה
ומקבל וממשיך עליו אלקותו יתברך
ואומר 'ה' אלקינו ה' אחד' הרי ממילא
נכללת נפשו ביחודו יתברך דרוח
אייתי רוח ואמשיך רוח (זוה"ק ג, קסג:)
והיא בחינת יציאת מצרים.

ולכן תקנו פרשת יציאת מצרים
בשעת קריאת שמע דווקא,
אף שהיא מצוה בפני עצמה ולא
ממצות קריאת שמע כדאיתא בגמרא
(נרנח כא.) ופוסקים (ראה שו"ע או"ח סז, א'
ומג"א שס), אלא מפני שהן דבר אחד
ממש, וכן בסוף פרשת יציאת מצרים
מסיים גם כן 'אני ה' אלקיכם' והיינו גם
כן כמו שנתבאר לעיל.

דולה התבונה

יסוד עניין יציאת מצרים ודארת ליל הסדר - שיוורד הקב"ה ממקום

כבודו להעלותנו משפלות מצבנו ולקרבתנו אליו

שיעור בספה"ק לקוטי אמרים תניא

ליל שישי פרשת ויקרא תשפ"ה

הימים שלפני חג הפסח - בבחינת עשרת ימי תשובה וארבעה ימי סליחות

לרגל הזמן הנעלה אשר בו אנו נמצאים, ימי ההכנה לחג הפסח הבעל"ט, נפנה מן הסדר הקבוע בלימוד התניא, ונלמד פרק מ"ו, אשר בו מבוארים הדק היטב יסודות חג הפסח, והימנו ניקח להתעורר ולהלהיב את נפשותינו בהכנה דרבה כדבעי, דבר בעתו מה טוב.

וחובה מוטלת על כל אחד ואחד להכין נפשו בימים אלה לקראת חג הפסח, וכמו שכתב השם משמואל בפרשתנו (תרע"א ד"ה יש להצין) לבאר מה שהקדים הקב"ה לצוות את בני ישראל על מצוות קרבן פסח כבר בראש חודש ניסן, בעוד שבפועל היו צריכים לקחת את השה לפסח רק בעשרה בניסן, וכדכתיב (שמות יב, ז"ג) "החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה, דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשר לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבת שה לבית". מה גם אשר במכילתא (ס) מבואר שהמצווה הייתה לקחת את השה דווקא בעשור ולא לפניו, והביקור היה לאחר הלכיתה, ואם כן למה הקדים הקב"ה את הציווי עשרה ימים קודם לכן.

ומבאר שעשרה ימים אלו הם כנגד עשרת ימי תשובה, וכמו שגבי עשי"ת מבואר בדברי האריז"ל (שער הכוונות עניין ראש השנה) שהם מכוונים כנגד עשרה עמקים

שיש בנפש האדם - והיינו כפי שלמדנו בתניא (פ"ג) שכל נפש מישראל מחולקת לעשר בחינות כנגד עשר ספירות העליונות - כי עבודת ימי התשובה הוא לבא לעומק הלב יום אחר יום עומק לפני מעומק עד שמגיעים לנקודה העמוקה והפנימית ביותר, וזה ביום הכיפורים.

ובך הם עשרת הימים הראשונים של חודש ניסן, וזהו שנאמר לבנ"י (שס, כא) "משכו וקחו לכם צאן למשפחתכם", ודרשו חז"ל (מכילתא הוצא דרש"י שס, ו) "משכו ידיכם מעבודה זרה וקחו לכם צאן של מצוה", ובכלל עבודה זרה כל הרצונות אשר לא לה' המה - וכמו שהביא במקום אחר (ויקרא טרע"ז ד"ה ונפש) לשון הגמרא (נ"ז קי.) על 'עבודה זרה', שיכול להתפרש כך - "עבודה שזרה לו", והיינו כל מיני המעשים והרצונות שהם זרים לבן ישראל ואינם מתאימים לו - וכך בכל יום ויום מעשרה ימים אלו יש להשגיח היטב על יחוד המעשה לה' יום אחר יום עד שמגיעים לנקודה הפנימית שבלב, ולכן רק ביום העשירי היה שייך לקחת את הפסח.

ומסיים ש"כן נשאר זה לדורות, ולעומת טהרת הלב ויחוד המעשה שבימים אלו, זוכין אחר כך להארה אלוקית בימי הפסח".

ובסגנון זה היה כ"ק אא"ז אדמו"ר זצ"ל אומר מדנפשיה, שעשרת הימים הראשונים של ניסן מכוונים כנגד עשרת ימי תשובה, והיה מוסיף שארבעת הימים שאחר כך, שהם היו ימי ביקור השה, הם מכוונים כנגד ארבעת ימי הסליחות שקודם ראש השנה, כפי מנהגינו שיש ארבעה ימים לכל הפחות, והם כעין ארבעת ימי ביקור, שיבקר האדם את נפשו מכל מום רוחני ושמץ חטא, וכמבואר בפוסקים (משנ"ז תקפ"א סק"ו נ"ס אליה נ"א), וכך הם ארבעת הימים מי"א בניסן עד חג הפסח. נמצא שימים אלו שלפני חג הפסח הם כימי הסליחות והתשובה של חודש תשרי. וא"כ בוודאי שיש לנו להתכונן ביתר שאת בטהרת הלב ובהתעוררות לקראת החג הממשמש ובא.

אף שהשפעת הפסח באה באתערותא דלעילא, יש לעשות לה כלי מוכן לקבל, שלא תאבד כלעומת שבאה

ובאמת נודע לכל מה שנתבאר בספד"ק (ויסוד הדברים צפרי עץ חיים שער חג המנוחות פ"א) שהארת חג הפסח נמשכת ומאירה מבלי הכנת המקבלים, וכל אחד ואחד

מישראל זוכה לקבל הימנה אף מי שאינו ראוי ואינו כדאי מבחינת מדרגתו הרוחנית, וכמו שהמליצו הצדיקים בלשון (ישעיה ל, כט) "ליל התקדש חג", שמתקדש מעצמו באתערותא דלעילא בלי אתערותא דלתתא, וכן פירשו (ראה עומק לז) סדר הסימנים "קדש ורחץ", שתמיד הטהרה היא לפני הקדושה (משנה סוטה פ"ט מט"ו), שקודם צריך האדם לטהר עצמו מכל זוהמא ואז יכול לקבל הקדושה העליונה, אבל כאן הוא שלא כסדרו, אלא 'קדש' אף לפני ה'ורחץ'.

ובזה הביא הישמח ישראל (פרשת החודש לו"ז) בשם הרה"ק מווארקא זי"ע לפרש לשון הפייטן (לשנת החודש) "החודש אשר ישועות בו מקיפות", ש'מקיפות' מלשון "החגוני מקיף" (משנה אבות פ"ג מט"ז), שבחודש זה נותנים ההשפעה אף בלי תמורה אלא בהקפה על סמך העתיד, וכמו שהיה בימים ההם שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים וגאלם אף שהיו שקועים בשערי טומאה, וזאת על סמך שבצאתם ממצרים יעבדו את האלקים ויקבלו את התורה בהר סיני.

ועם כל זה יש לדעת שאמנם יקבלו את ההארה גם בלי הכנה אלא באתערותא דלעילא לבד, אבל כאשר אין מתכוננים כדבעי אזי אין כלים לקבל את ההארה בעת שתופיע עלינו, וכבולעו כך פולטו ח"ו, שבעבור זמן מה כבר אין מוצאים שום זכר לכל ההארה הגדולה שהייתה. אבל אם עושים הכנה לפני כן, ולומדים מה עתיד לבא עלינו, ואיזו מתנה טובה נקבל מן השמים בחג הקדוש, אזי כאשר מגיעה ההארה בפועל, כבר עומדים הכן ויודעים מה זה ועל מה זה, ויכולים לקלוט אותה ולתפסה בשתי ידיים למען תישאר בקרבינו ותעשה פרי לטובה.

ובאמת הרי אנו כבר נמצאים זה תקופה ארוכה בתוך ההכנה לקראת חג הפסח, שכבר החלה בשבת שקלים שאז 'משמיעין על השקלים' - כרוז קורא בחיל שעומדים לבא ימים נשגבים, 'חדש והבא מתרומה חדשה', התחדשות בכל בחינות הקדושה, ואחר כך שבת זכור וימי הפורים ושבת פרה ושבת החודש, שכולם הם הכנה לחודש ניסן כמו שנתבאר בארוכה בספה"ק. אבל עתה שאנו נמצאים בחודש ניסן זהו כבר הזמן לכל הדעות להכנים מעט דעה בינה והשכל שיאירו את מוחנו ויעוררו את לבנו לחג הפסח.

ופרק זה בתניא, אשר נלמד כעת, ישמש לנו בוודאי ככלי טוב ומתקן לקליטת ההארה וההשפעה העליונה שתבוא עלינו בליל התקדש החג. ואלו דבריו הקדושים:

הדרך לעורר את אהבת ה' שתהיה בוערת בקרבו עד שיהיה מוכן למסירות נפש

ויש דרך ישר לפני איש שוה לכל נפש וקרוב הדבר מאד מאד - הרי כל יסודו של הספר הוא כפי שכתב בדף השער "מיוסד על פסוק (דברים ל, יד) 'כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו', לבאר היטב איך הוא קרוב מאד". ועד כאן ביאר זאת בכמה וכמה דרכים, ועתה בא להוסיף עוד דרך שעל ידה 'קרוב הדבר' לא רק 'מאוד' אלא 'מאוד מאוד' - לעורר ולהאיר אור האהבה התקועה ומסותרת בלבו - כפי שכבר למדנו כאן כמה פעמים שכל בן ישראל יש כבר בלבו אהבה מסותרת, שקיבלונה בירושה מהאבות הק', וצריך רק לעוררה -

להיות מאירה בתוקף אורה באש בוערה - יש מציאות שהאהבה בוערת ומלהטת ממש בקרב האדם, וכפי שהזכרנו בשבת את דברי המסילת ישרים (פ"ז) ש"הנרצה יותר בעבודת הבורא יתברך שמו, הוא חפץ הלב ותשוקת הנשמה", באופן שתהא האהבה והחמדה "לוהטת בו כראוי" -

בהתגלות לבו ומוחו למסור נפשו לה' וגופו ומאודו בכל לב ובכל נפש ומאד - במסירות נפש יש שני חלקים ובכל אחד מהם שלושה בחינות, חלק אחד הוא מוסר לה', את נפשו, את גופו, ואת מאודו, והכוונה בזה כנראה על דרך שפירשו חז"ל (נרכות נד.) "'בכל מאדך' - בכל ממונך", שמוסר את כל ממונו ורכושו לה'. והחלק השני הוא באיזה תוקף מוסרים זאת לה', וגם כאן יש ג' בחינות, 'בכל לב', 'בכל נפש', 'ומאד' - וכאן הכוונה כנראה מלשון ריבוי וחזק - מעומקא דלבא באמת לאמיתו ובפרט בשעת קריאת שמע וברכותיה כמו שיתבאר.

בהמשך הדברים יתבאר איך שייך עניין זה לעניין יציאת מצרים, אבל מלבד זאת חשבתי שכל ימי ההכנה לפסח, כפי שנהוג בכלל ישראל, הם בבחינה כזו שכל יהודי מוסר עצמו לגמרי למען שמו באהבה, שמשקיעים את כל כוחות הגוף והנפש בהכנות לקראת החג, וכן מוציאים ממון רב עד למעלה מראש להוצאות היו"ט.

והנה כל זה אפשר לעשות מתוך הכרח ובליט ברירה, בחמיצות ובאנחה, אבל אם נחדיר לקרבנו את הדברים הבאים שיתבארו בתניא, הכל ייעשה מתוך אש בוערת של אהבת ה', 'בכל לב ובכל נפש ומאד'. והרי על ההנהגה של ערב פסח יש לשון בראשונים (רא"ש פסחים ג, ז) "ישראל קדושים הם" שמתאמצים כ"כ לסלק כל שמץ וחשש של חמץ, והיינו שמקור הנהגה זו יסודה ושרשה בנקודה הפנימית של בן ישראל. אם כן אין להרגיש מרירות ונמיכות רוח, אלא אדרבה, יש להיות בשמחה עצומה, שזוכים לעסוק בעבודה נפלאה הרצופה אהבה לזהות לה'.

ובכן, הבה נראה את ההשכלה וההסברה שעל ידה נוכל לרומם את כל העבודה שאנו מתייגעים ועמלים בה כל כך, שתיעשה עם הארה והתעוררות.

טבע העולם שכאשר מעורר האדם אהבה לזולתו גם הלה מתעורר לאהבה אותו, וכל שכן כאשר האוהב הוא מלך גדול ורב והנאהב הוא איש פשוט ונבזה

והוא, כאשר ישים אל לבו מה שאמר הכתוב (משלי כז, יט) 'כמים הפנים לפנים כן לב האדם אל האדם', פירוש, כמו שכדמות וצורת הפנים שהאדם מראה במים כן נראה לו שם במים אותה צורה עצמה, ככה ממש לב האדם הנאמן באהבתו לאיש אחר הרי האהבה זו מעוררת אהבה בלב חבירו אליו גם כן להיות אוהבים נאמנים זה לזה - התניא מביא זאת כמשל, אולם גם מזה ניקח לעבוד את ה', לקיים מצוות אהבת ישראל, שזוהי עצה נכונה כאשר נוצר איזה ריב בין שני אנשים, שהדרך לתקנה היא על ידי שיעורר אחד מהצדדים בלבם אהבה למשנהו, ועי"ז 'כמים הפנים לפנים', יהיה אפשר ליישר את ההדורים ולהחזיר את האהבה ביניהם.

בפרט כשרואה אהבת חבירו אליו - האהבה בלב עצמה כבר מסוגלת לעורר את אהבת זולתו אליו, אבל ביתר שאת ועוז יהיה כן כאשר יראה לזולתו את האהבה, ואז כשיראה הלה שהוא אוהב אותו, תתעורר גם בלבו אהבה אליו במאוד מאוד.

והנה זהו טבע הנהוג במדת כל אדם, אף אם שניהם שוים במעלה, ועל אחת כמה וכמה אם מלך גדול ורב מראה אהבתו הגדולה והעצומה - לא אדם פשוט,

אלא 'מלך גדול ורב', ולא אהבה רגילה, אלא 'גדולה ועצומה', ולמי מראה זאת - לאיש הדיוט ונבזה ושפל אנשים ומנוול המוטל באשפה - מקבל האהבה הינו נחות המעלה, ונמצא במקום תחתון ושפל ביותר.

ויורד אליו ממקום כבודו - המלך אינו מסתפק לשלוח שליח לקראו אליו, אלא הוא בעצמו הולך אליו - עם כל שריו יחדיו, ומקימו ומרימו מאשפתו ומכניסו להיכלו היכל המלך חדר לפניו מחדר - כי בארמון המלך יש חדרים שכולם מסתובבים שם, ויש חדרים שרק אנשים מיוחדים מורשים להיכנס לשם, והמלך מכניסו לחדר הפנימי ביותר - מקום שאין כל עבד ושר נכנס לשם, ומתייחד עמו שם ביחוד וקירוב אמיתי וחיבוק ונישוק ואתדבקות רוחא ברוחא בכל לב ונפש -

במצב כזה, שהמלך מראה כזו אהבה לאיש שפל ונבזה - על אחת כמה וכמה שתתעורר ממילא האהבה כפולה ומכופלת בלב ההדיוט ושפל אנשים הזה אל נפש המלך בהתקשרות הנפש ממש מלב ונפש מעומקא דלבא לאין קץ, ואף אם לבו האבן -

אין בו בדרך כלל שום מציאות של רגש ואהבה, במציאות כזו בוודאי - המס ימס והיה למים ותשתפך נפשו כמים בכלות הנפש ממש לאהבת המלך - כי כך היא הטבע שכאשר האדם מרגיש שזולתו אוהב אותו הוא גם מתעורר לאהוב את אוהבו, ובוודאי כאשר הוא מקבל אהבה נפלאה ומרוממת כזו, גם מצד האוהב - שהוא מלך גדול, וגם מצד הנאהב - שהוא איש פשוט ונבזה, וגם מצד ביטוי האהבה - שמעלהו מכירא עמיקתא לאיגרא רמה, לא ייתכן שיישאר אדיש אלא בהכרח שיתרגש ויתלהב עד למאוד.

'מלך גדול ורב' - גדולתו של הקדוש ברוך הוא

והנה ככל הדברים האלה וככל החזיון הזה וגדול יתר מאד בכפלי כפליים לאין קץ עשה לנו אלקינו - עניינו של משל הוא, כי לפעמים כאשר מבקשים ללמד לאדם דבר מה אזי בשכלו ובדעתו הוא מבין את העניין הנלמד לאשורו, ומכל מקום אין זה פועל על הרגש שלו, לכן נותנים לו משל ממצאות שיותר קרובה לחייו, ששם

יש לו כבר את הרגש הלב, ומשם יוכל להעתיק זאת גם לנמשל. וכך גם כאן, האדם יכול להבין ולהשכיל הדק היטב מה עשה לנו ה' אלוקינו, וכאשר יבואר, אולם עדיין זה לא ישנה כלום ברגשות לבו, לכן מביאים משל ממצואות מוכרת, שיכול האדם להמחיש לעצמו, שהוא מקבל אהבה ממלך גדול ורם, או מצדיק נשגב, כמה יתרגש ויתלהב מזה. וכעת יכול לעורר רגש זה גם בנמשל, שהוא גילוי אהבת ה' אלינו, שהוא דומה בכל פרטיו לפרטי המשל, וכמו שיבאר.

דיברנו על 'מלך גדול ורב', והנה כאשר אנו מדברים על הקב"ה אי אפשר אפילו להשיג גדולתו - כי 'לגדולתו אין חקר' (תהלים קמה, ג) - אין שום מציאות לחקור ולהשיג את גדולת ה'. אמנם באפס מה אפשר לקרב אל השכל כמה שאנו יודעים - ו'איהו ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין' (זוה"ק ג, רכז). - שמשמעות הדברים, מבלי להיכנס לעומקם, שאור ה' מאירה בכל העולמות ומקיימת ומחיה אותם, ובד בכד הוא מרומם מכל העולמות. וכמה עולמות יש - ונודע מזוהר הקדוש (ראה שם, קכח): והאר"י ז"ל (ראה עץ חיים שער ג, ז ועוד) ריבוי ההיכלות והעולמות עד אין מספר ובכל עולם והיכל ריבוא רבבות מלאכים לאין קץ ותכלית. וכמו שאמרו בגמרא (סגיגה יג): כתיב (איז כה, ג) 'היש מספר לגדודיו' וכתיב (דניאל ז, י) 'אלף אלפין ישמשוניה וריבו רבבן קדמוהי' בו' - ואם כן הרי יש מספר, ואיך נאמר 'היש מספר לגדודיו' - ומשני 'אלף אלפין' וכו' מספר גדוד אחד, אבל לגדודיו אין מספר - ובכן, יש ריבוי עצום כ"כ של מלאכים ושל עולמות עד אין מספר.

ובולם קמיה בלא ממש חשיבי ובטלים במציאות ממש כביטול דבור אחד ממש לגבי מהות הנפש המדברת ועצמותה בעוד שהיה דיבורה עדיין במחשבתה או ברצון וחמדת הלב כנ"ל (פ"כ-כא) באריכות - ותמצית הדברים שנתבאר שם, משל לשבר את האוזן אודות המרחק העצום שיש בין הבורא לנבראים, מיחס הדיבור לאדם המדבר, שאין לדיבור שום ערך כלפי האדם עצמו, וכן הבריאה, שכולה דיבור של הקב"ה, שברא את כל העולם בעשרה מאמרות, וממילא כל הבריאה בטלה ומבטלת ונחשבת למאומה כלפי הקב"ה.

הקב"ה הניח את כל הברואים העליונים והתחתונים וירד לבני ישראל במצבם השפל להוציאם משם, כדי לקרבם אליו בדביקות עצומה

נמצינו למדים באפס מה עד כמה מגעת גדולתו של הקב"ה. עתה נפן לחלק השני של המשל, קירובו של המלך הרב והגדול לאיש הנבזה והשפל - וכולם שואלים 'איה מקום כבודו' (קדושם 'כתר') ועונים 'מלא כל הארץ כבודו' (ישעיה ו, ג), הם ישראל עמו (ראה פסיקמא זוטראי שלם יד, כא) - בדרך כלל רגילים לפרש שהתשובה שעונים למלאכים היא שלא שייך לשאול 'איה מקום כבודו' כי כל הארץ מקומו, אבל התניא כאן מפרש באופן אחר, ש'מלא כל הארץ כבודו' היינו שהקב"ה מאיר ב'ארץ', בעולם הגשמי והארצי, על ידי ישראל עם קרובו. ובמקום אחר מוסיף ביאור בזה, ש'כבודו' הוא מלשון התלבשות ("וכי הא דרבי יוחנן קרי למאניה מכבודותי" (שנת קיג.)), שהמלאכים שואלים איפה הקב"ה מתלבש ומאיר בעצמותו ומהותו, ועל זה עונים 'מלא כל הארץ כבודו', שהוא מתלבש בארציות, בעוה"ז.

כי הניח הקדוש ברוך הוא את העליונים ואת התחתונים ולא בחר בכולם כי אם בישראל עמו והוציאם ממצרים ערות הארץ מקום הזוהמא והטומאה - המקום הכי נמוך ושפל, כמו במשל שהמלך מקרב את ה'איש הדיוט ונבזה ושפל אנשים ומנוול המוטל באשפה' - 'לא על ידי מלאך ולא על ידי כו' - "שרף ולא על ידי שליח" - אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו' (הגדה של פסח) ירד לשם - כמו במשל שהמלך בעצמו 'יורד אליו ממקום כבודו, ומקימו ומרימו מאשפתו' - כמו שכתוב (שמות ג, ט) 'וארד להצילו' וגו' -

ובכן זאת היא נקודת יציאת מצרים, שהקב"ה בכבודו ובעצמו ירד למקום השפל והנבזה ערוות הארץ והוא ולא אחר הוציא אותנו ממצרים. וכן חוזר ומתחדש בכל ליל הסדר, שהקב"ה יורד להוציאנו ממצרים, מן המיצרים הרוחניים הסוככים אותנו, ומכל הנמיכות והשפלות שאנו נמצאים בו.

ומה היה התכלית בזה, זאת - כדי לקרבם אליו בקירוב ויחוד אמיתי בהתקשרות הנפש ממש בבחינת נשיקין פה לפה (זה"ק ג, קמד:) לדבר 'דבר ה' זו הלכה' (שנת קלמ:) - כשלומדים תורה לומדים את דבר ה', כביכול הקב"ה בעצמו מדבר את התורה

שאנו לומדים, וממילא אנו זוכים להתחבר אליו בעת הלימוד בבחינת נשיקין פה אל פה.

ואתדבקות רוחא ברוחא (זוה"ק שס) היא השגת התורה וידיעת רצונו - שזהו כל התורה, לדעת מהו רצון ה' - וחכמתו דכולא חד ממש (ראה זוה"ק שס, 5: ושם א, כד, וראה עוד לעיל פ"ד) - כאשר יהודי זוכה להכנים למוחו איזה פסוק חומש, או משנה או קטע גמרא או הלכה, הרי בכך השכל שלו מתדבק ברצון ה' ובחכמתו, שהוא אחד ממש עם הקב"ה בעצמו, כי 'אורייתא וקוב"ה כולא חד'.

גם בבחינת חיבוק הוא קיום המצות מעשיות ברמ"ח אברים, דרמ"ח פיקודין הן רמ"ח אברין דמלכא (מיקוני זוהר מיקון ל, עד). כנזכר לעיל (פ"ד ופכ"ג) - אם כן האיברים שלנו מתדבקים באיברי המלך כביכול - ודרך כלל נחלקין לשלש בחינות ימין ושמאל ואמצע שהן חסד דין רחמים תרין דרועין וגופא וכו' (מיקוני זוהר, יז). - 'מבשרי אחזה אלוק', כמו שבגוף האדם יש ימין שמאל ואמצע, כך בעליונים יש בחינות אלו, ימין היינו חסד, שמאל היינו גבורה, ואמצע - תפארת שהוא רחמים.

וכל זה הוא ממש כמשל עם המלך הגדול שבאהבתו הגדולה והעצומה קירב את אותו אדם נבזה ושפל והכניסו חדר לפניו מחדר והתייחד עמו בייחוד אמיתי, וכך הקב"ה בכבודו ובעצמו לרוב גדולותו שאין לה חקר ירד למציאות השפלה והנחותה שלנו, והוציאנו משם, וקירבנו אליו להידבק אליו בדביקות עליונה כזו.

סדר התפילה מכוון כנגד עניין זה של התעוררות האהבה בבחינת 'כמים הפנים לפנים' ובפרקים הבאים מאריך הרבה בדרך זו של ההתבוננות באהבת ה' אלינו כדי לעורר בקרבנו את האהבה אליו יתברך, ומבאר (נפרק מ"ט) לפי זה תוכן הברכה השנית של קריאת שמע הן בשחרית והן בערבית שמדברת על אהבת עולם ואהבה רבה שאהב אותנו הקב"ה, ובחר בנו באהבה, ולכאורה צריך להבין מה שייכותה לקריאת שמע. אכן להאמור מובן היטב, כי על ידי ההתבוננות באהבה הגדולה שגילה עלינו הקב"ה, כמבואר באריכות בברכה זו, אז אפשר לקיים מצוות "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך" האמורה בקריאת שמע.

וביאר שם בזה גם עניין הברכה הראשונה, ברכת יוצר אור, אשר בה מדובר אודות המלאכים ושרפי מעלה ועבודתם בשיר ושבח לפני ה', אכן אף הם עצמם, עם כל השגתם הגדולה, שואלים 'איה מקום כבודו' ונענים 'מלוא כל הארץ כבודו' אצל בני ישראל, ש'הניח הקב"ה את העליונים ואת התחתונים ולא בחר בכולם כי אם בישראל עמו'. ומזה רואים האהבה הגדולה והעצומה שגילה הקב"ה על בני ישראל וכאמור לעיל.

וכאשר נתבונן נמצא שגם הפסוקי דזמרא שלפני כן שייכים לזה, כי בהם מאריכים בשבח הקב"ה ובגדולותו, וככל שמתבוננים יותר במה שאומרים במזמורים מגיעים יותר להכרה בגדולת ה', ומזה באים לברכות קריאת שמע שמהם עולה כי מלך גדול ורב כזה הניח את כל המלאכים והשרפים וירד לקרב את בני ישראל אליו בקרבה עצומה, וממילא, 'כמים הפנים לפנים', תתעורר בנו האהבה אליו, לקיים מה שכתוב 'ואהבת את ה' אלוך בלבבך ובכל נפשך ובכל מאודך'.

'אשר קדשנו במצותיו' - בבחינת קידושין איש ואשה, ושהעלנו למעלת קדושתו

וז'הו שאומרים (נוסח צרכי המנוות) 'אשר קדשנו במצותיו' כאדם המקדש אשה להיות מיוחדת עמו ביחוד גמור כמו שכתוב (צראשית ג, כד) 'ודבק באשתו והיו לבשר אחד', ככה ממש ויתר על כן לאין קץ הוא יחוד נפש האלקית העוסקת בתורה ומצות ונפש החיונית ולבושיהן הנ"ל באור אין סוף ב"ה - נמצא שהמצוות הם בבחינת קידושין של בני ישראל עם הקב"ה כביכול - ולכן המשיל שלמה ע"ה בשיר השירים יחוד זה ליחוד חתן וכלה בדביקה חשיקה וחפיצה בחיבוק ונישוק - ובזה נמצא טעם טוב לאמירת שיר השירים בחג הפסח (שלה"ק מסכת פסחים דרוש שלישי אות כט - לגבי ליל הסדר; רמ"א אור"ח תל, ט - לגבי שנת חוה"מ), שז'הו זמן יציאת מצרים שאז ירד אלינו הקב"ה להעלותנו ולקרבנו אליו עד לייחוד נפלא זה בבחינת קידושין.

וז'הו שאומרים 'אשר קדשנו במצותיו', שהעלנו למעלת קודש העליון ב"ה שהיא קדושתו של הקב"ה בכבודו ובעצמו וקדושה היא לשון הבדלה מה שהקב"ה הוא מובדל מהעולמות והיא בחינת סובב כל עלמין - שהוא מדרגת אור כזה - מה שאינו יכול להתלבש בהן, כי על ידי יחוד הנפש והתכללותה באור אין סוף ב"ה,

הרי היא במעלת ומדרגת קדושת אין סוף ב"ה ממש מאחר שמתייחדת ומתכללת בו יתברך והיו לאחדים ממש -

ביאר כאן בשני אופנים את נוסח ברכת המצוות 'אשר קדשנו במצותיו'. פירוש אחד, שהוא מלשון קידושין, והיינו שהקב"ה מקדש אותנו אליו כמו קידושי אשה לאיש. וכן הביא האבודרהם (צרכי השמר) בשם יש מפרשים "שהוא לשון אירוסין וקידושין, שקדשן הקב"ה לישראל במצוות, שנאמר (הושע ג, כא) 'וארשיך לי באמונה', והמצוות נקראו אמונה שנאמר (מהלים קט, פו) 'כל מצותיך אמונה'".

והפירוש השני, שהוא מלשון 'קודש העליון', קדושת הקב"ה, היינו מה שמובדל ונעלה מכל העולמות, וכך נשמות בני ישראל ע"י קיום המצוות יכולים להתעלות ולהתרומם לבחינת קדושה נשגבה ונעלית זו.

ויש שהסמיכו לשני פירושים אלו את דברי התוספות בקידושין (ג: ד"ה) על מה שאמרו שם בגמרא ש'קידושין' נקרא כן, כיוון שעל ידי זה "אסר לה אכולי עלמא כהקדש". ונתקשו התוספות שאם כן מהו פשר הלשון 'הרי את מקודשת לי', הרי על עצמו אינו אוסרה אלא אדרבה לוקחה לו לאשה. ותירצו שהכוונה "להיות לי מקודשת לעולם בשבילי". אולם הוסיפו ש"פשטא דמילתא 'מקודשת לי' - מיוחדת לי ומזומנת לי".

נמצא שקידושין היא מילה המתפרשת לשני פנים, א' איסור על כל העולם, ב' מיוחדת לבעלה. והן שני הפירושים שפירש התניא כאן ב'אשר קדשנו', האחד, שהקב"ה ייחד אותנו אליו, כאדם המקדש את האשה. והשני, שנתן לנו את קדושתו, שהיא ההבדלה מכל העולם.

ובספה"ק עבודת ישראל (פרשת שמני ד"ה והייתם קדושים) כתב גם כן לפרש 'אשר קדשנו' מלשון קידושין, שאנו מתקדשים לו על ידי המצוות כמו האשה המתקדשת לבעלה. והוסיף בזה דבר נפלא, שהנה לכאורה יש לתמוה, שהרי בקידושין האיש נותן לאשה כסף קידושין ועי"ז מתקדשת לו, אבל אם נתנה היא אינה מקודשת, ואם כן מהו זה שאנו מתקדשים להקב"ה ע"י המצוות שאנו עושים לו, והרי זה כאשה הנותנת פרוטה לבעלה על מנת להתקדש שאינו מועיל.

ומיישב על פי מה דקיימא לן (קידושין ז.) שבאדם חשוב אף אם נתנה האשה הרי היא מקודשת, דבההיא הנאה דמקבל מינה מתנה גמרה ומקניא נפשה. וכן יש לומר בנידון דידן "הואיל שיש ליוצרנו יתברך מלאכים ומשרתים ושרפים ואופנים וחיות הקודש המהללים שמו תמיד, וכבודו יתברך פונה ברחמים ואבה תהלה לקבל מתנה ומצוות מדרי גיא ומדלי מעש, בההיא הנאה אנחנו מקנין נפשותינו בקנין גמור ונתקדש בקדושה של מעלה".

והם ממש הדברים המבוארים בתניא כאן, על הזכייה הגדולה בכך שפנה הקב"ה מכל מלאכיו העליונים וירד לבני ישראל לקרבם אליו בדביקות עצומה על ידי קיום המצוות, שבוזה הוא מקדש אותם אליו.

ההכנה לקראת חג הפסח - בבחינת 'אירוסין' -
להיות בבחינת 'פנויה' מכל שייכות להבלי העוה"ז

ובהאי ענינא יש להסמיך מאמר הישמח ישראל שדיבר ליתן טעם שנקרא שבת זו, שבין פרשת החודש לבין שבת הגדול, 'שבת פנויה' (כך היה המנהג מקדם, וכיום נשתכח). ובאחד מהאופנים (א"צ) מבאר על פי דברי הר"ן בנדרים (ל. ד"ה ואשה) שביאר מה שמצד אחד בעיני דעת האשה לקידושין, אולם לאידך כתיב 'כי יקח איש אשה' ולא 'כי תלקח אשה לאיש', היינו שאין היא מקנה עצמה אלא הבעל הוא קונה אותה, "אלא מכיון שהיא מסכמת לקדושי האיש היא מבטלת דעתה ורצונה ומשוי נפשה אצל הבעל כדבר של הפקר והבעל מכניסה לרשותו". נמצא שבקידושין בעינין שתהיה תחילה האשה 'פנויה', שתפנה ותבטל דעתה ורצונה מכל וכל.

ומינה יליף הישמח ישראל ש"כן כל איש ישראל אם רוצה לקדש את עצמו בקדושת ישראל צריך מקודם להיות בבחינת 'פנויה' שיסלק עליו כל מחשבות זרות וגיאאות ופניות, ויהיה בבחינת פנויה, ועל ידי שאנחנו מבטלים דעותינו ורצוננו יכולים אנחנו להתקדש בבחינת כלה שנכנסה לחופה להתקדש לשמות יתברך, וכו'. וכן לקבל קדושת ליל התקדש חג צריך לפנות את עצמו מכל מחשבות ורצונות זרות ולסלק את רשותו מעל עצמו ויהיה כמו הפקר, ואז יהיה כפנויה שיכולה לקבל הקידושין". ולכן

נקרא ששבת זו של פרום חג הפסח 'שבת פנויה', להורות על ההכנה הנדרשת לקראת הארת החג.

ולאמור מובנים הדברים ביתר שאת, כי אכן כל עניין יציאת מצרים הוא מה שבא הקב"ה לקחתנו ולקדשנו אליו, וזהו הארת יו"ט פסח, וממילא צריך לפני כן להיות בבחינת 'פנויה' כדי להיות מוכנים לקידושין. וכן על דרך זה כתב התורת אמת (לשנת פנויה) שקדושת חג הפסח הוא בחינת אירוסין, וכמו אשה העומדת להנשא שצריכה להיות פנויה לכנוס לבית בעלה מבלי רשות אחרים עליה, הכא נמי כדי לקבל קדושת הפסח צריך לצאת מכל הרשויות האחרות ולהיות מוכן להיכנס לרשות הקב"ה. ומוזה נתבונן כמה שגבה עבודת הימים הללו, שהם כאמור בתחילת דברינו בבחינת עשרת ימי תשובה, שתכליתם הוא להיות מוכנים לקידושין שיהיה בליל הסדר.

ולאור כל זה נבין ביתר שאת מה שפתחנו בו, שבלייל הסדר כל אחד מקבל קדושה מן השמים אף שלא לפי מדרגתו, שלוקחים את האדם כמות שהוא ומעלים אותו למעלה למעלה, שאכן כך היה בעת יציאת מצרים, שהיו בני ישראל בבחינת אדם נבזה המוטל באשפה, ולשם ירד הקב"ה והעלם לרום המעלה.

אמנם כפי שכבר אמרנו, מכל מקום נדרשת הכנה, כי צריך האדם להיות מוכן להתקדש, ולרצות שיוציאו הקב"ה מן האשפה וייקחהו אליו, ולכן אנו מכינים את עצמנו כדי אשר בהגיע הרגע שיבוא הקב"ה להוציאנו נהיה מוכנים ומזומנים לכך. אבל אותו שוטה שאין בקרבו שום התעוררות ליציאת מצרים, והרי הוא כמראה בעצמו שהוא מוכן להישאר באשפה, איך יוציאוהו בליל הסדר. ובכן, זה תכלית ההכנה בימים אלו, שכאשר יגיע הרגע של יציאת מצרים נהיה מוכנים לצאת.

על ידי המצוות נעשה ה' לאלוקינו - וכך הוא בכל אחד ואחד אף הפשוט והנחות, אלא שאין מרגישים זאת מחמת חומר הגוף

וזהו שכתוב (ויקרא כ, כו) 'והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי', ואומר (צמדנר טו, מ"מא) 'ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים לאלקיכם אני ה' אלקיכם' וגו', פירוש כי על ידי קיום המצות הריני אלוך

שלכם כמו אלקי אברהם אלקי יצחק וכו' שנקרא בן מפני שהאבות היו בחינת מרכבה לו יתברך (נר"ר מז, ו) ובטלים ונכללים באורו - ואצלם היה תמיד כן, גם שלא בשעת קיום המצוות - וככה הוא בכל נפש מישראל בשעת עסק התורה והמצוות. ולבן חייבו רז"ל (ראה משנה ציכורים פ"ג מ"ג, ירושלמי שם, צנלי קידושין לג.) לקום ולעמוד מפני כל עוסק במצוה אף אם הוא בור ועם הארץ - וכפי ששנינו במשנה שם גבי מביאי ביכורים שכאשר נכנסו לירושלים היו כל בעלי אומניות שבירושלים עומדים לפניהם". והמ"ז (יו"ד ססא, ז) הביא בן להלכה לכל דבר מצוה שאדם הולך ומתעסק בה שיש לעמוד לפניו -

והיינו מפני ה' השוכן ומתלבש בנפשו בשעה זו, רק שאין נפשו מרגשת מפני מסך החומר הגופני שלא נודרך ומחשיך עיני הנפש מראות מראות אלקים, כמו האבות וכיוצא בהן שראו עולמם בחייהם (צ"צ טו:) - האבות הרגישו הארה זו, וממילא בער בקרבם אהבת ה', ואילו אנו אין אנו מרגישים, כי הגוף מפריע להרגיש, אבל צריך לדעת שזהו האמת, שבשעה שהאדם עוסק בתורה ובמצוות מאיר אצלו אור ה' ומתלבש בנפשו בשעה זו.

וזהו שאמר אסף (מהלס עג, כז"כג) ברוח הקדש בעד כל כנסת ישראל שבגולה - כידוע - וכן כתב הישמוח ישראל (פרשת עקב לו"ג) - שכל מזמורי תהלים אינם רק דיבורי דוד המלך שחיברם לעצמו ולזמנו, אלא מונח בהם מאורעות חייהם ברוחניות ובגשמיות של כלל ישראל, וכל אחד יכול למצוא את עצמו בספר תהלים - 'ואני בעד ולא אדע בהמות הייתי עמך ואני תמיד עמך' -

כלומר שאף על פי שאני כבהמה בהיותי עמך, ולא אדע ולא ארגיש בנפשי יחוד זה שתפול עליה אימתה ופחד תחלה ואחר כך אהבה רבה בתענוגים או כרשפי אש כמדת הצדיקים שנודרך חומרם, וכנודע שדעת הוא לשון הרגשה בנפש והוא כולל חסד וגבורה (ראה לעיל פ"ג), אף על פי כן 'אני תמיד עמך' כי אין החומר מונע יחוד הנפש באור אין סוף ב"ה הממלא כל עלמין וכמו שכתוב (מהלס קלט, יז) 'גם חושך לא יחשיך ממך' - שאין שום מונע ומפריע בעד האור האלוהי, רק יש הסתרה ואי אפשר לראות ולהרגיש.

ובזה יובן חומר עונש איסור מלאכה בשבתות וחמץ בפסח השוה לכל נפש - והביאור בזה עפ"י פנימיות כי בכך מחללים את הקדושה הגדולה המושפעת בהם, אבל לפ"ז יוקשה מדוע גם איש נחות ופשוט נענש כ"כ בחללו את השבת או באכלו חמץ בפסח, הרי אצלו לכאורה אין השבת והפסח מאירים בתוקף כל כך. אולם להאמור הנחה זו בטעות יסודה -

לפי שאף בנפש בור ועם הארץ גמור מאיר אור קדושת שבת ויום טוב - והחילוק בין אדם נחות ושפל לבין איש המעלה הוא רק בהרגשה, אבל האור הוא אותו אור - ונידון בנפשו בכרת - בפסח - וסקילה - בשבת - על חילול קדושה זו. וגם משהו חמץ או טלטול מוקצה - שהם מדרבנן - פוגם בקדושה שעל נפשו כמו בקדושת נפש הצדיק כי תורה אחת לכולנו. [ומה שכתוב 'בהמות' לשון רבים, לרמז כי לפניו יתברך גם בחינת דעת העליון הכולל חסד וגבורה נדמה כבהמות ועשייה גופנית לגבי אור אין סוף, כמו שכתוב (שם קד, כד) 'כולם בחכמה עשית', ונקרא 'בהמה רבה' כמו שנתבאר במקום אחר, והוא שם ב"ן בגימטריא בהמ"ה שלפני האצילות].

חייב אדם לראות את עצמו כאילו יצא ממצרים -
כי באמת יוצא מקליפת מצרים על ידי קיום התורה והמצוות

וממשיך בפרק מ"ז: והנה בכל דור ודור וכל יום ויום חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים (על פי משנה פסחים פ"י מ"ה) - במשנה שם שנינו "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים", והתניא כאן מוסיף מדיליה שלא רק 'בכל דור ודור' אלא גם 'בכל יום ויום' חייב האדם לראות את עצמו כאילו יצא ממצרים.

והנה בפשטות הכוונה שצריך האדם להמחיש לעצמו סיפור יציאת מצרים באופן מוחשי כל כך עד שידמה בנפשו 'כאילו' הוא בעצמו יצא ממצרים בפועל ממש, אבל התניא מבאר כאן שאין זה רק משל ודמיון, אלא באמת כל אדם יוצא ממצרים בכל דור ודור ובכל יום ויום - והיא יציאת נפש האלקית ממאסר הגוף משכא דחויא (מיקוני זוהר מיקון כל, מח:) - עור הנחש הקדמוני - ליכלל ביחוד אור אין סוף ב"ה על ידי

עסק התורה והמצוות בכלל - ובבחינה זו אכן יש בכל יום ויום יציאת מצרים חדשה, בחינה מיוחדת של יציאת מצרים לתורה ומצוות של אותו יום, וממילא התורה והמצוות של אתמול אינם עניין לתורה והמצוות של היום, כי בכל יום נפעל על ידם אופן חדש ומיוחד של יציאת מצרים שלא היה אתמול.

ובפרט בקבלת מלכות שמים בקריאת שמע, שבה מקבל וממשיך עליו יחודו יתברך בפירוש באמרו 'ה' אלקינו ה' אחד', וכמו שנתבאר לעיל כי 'אלקינו' הוא כמו 'אלקי אברהם' וכו' לפי שהיה במל ונכלל ביחוד אור אין סוף ב"ה - והיינו ש'אלוקי אברהם' מורה על הדביקות שהיה לאברהם בהקב"ה, וכן 'אלוקינו' מורה על הדביקות שיש לנו בני ישראל - רק שאברהם זכה לזה במעשיו והילוכו בקודש ממדרגה למדרגה (זוה"ק ט, פ.), כמו שכתוב (צראשית יב, ט) 'ויסע אברם הלך ונסוע' וגו' -

אבל אנחנו ירושה ומתנה היא לנו שנתן לנו את תורתו והלביש בה רצונו וחכמתו יתברך המיוחדים במהותו ועצמותו יתברך בתכלית היחוד והרי זה כאלו נתן לנו את עצמו כביכול - ועוד חילוק יש, כאמור לעיל, שאצל אברהם אבינו הייתה הדביקות בכל עת וזמן בלי הפסק, ואילו אצלנו הדביקות היא רק בשעת קיום התורה והמצוות. אבל אז, ובפרט בעת קריאת שמע אנו ממשיכים עלינו ייחודו יתברך, ואנו מקבלים על עצמנו עול מלכותו, היינו למסור כל מהותנו ורצונותינו אליו, ולהתייחד באלוקותו לגמרי בביטול גמור.

כמו שכתוב בזוהר הקדוש על פסוק (ב קמ:) 'ויקחו לי תרומה' [ד'לי' כלומר אותי, והוה ליה למימר 'ותרומה', אלא משום דכולא חד עיין שם היטב] - היינו ש'תרומה' מרמז על תורה כמבואר שם, וזהו כוונת הכתוב - 'ויקחו לי' - את הקב"ה, ואיך, על ידי התורה.

השמחה הגדולה על שנתן לנו ה' מתנה זו להתדבק ולהתקשר בו

וזהו שאומרים (תפילת שמונה עשרה של יו"ט) 'ותתן לנו ה' אלקינו באהבה' כו' - ופשוטו שה' אלקינו נתן לנו את היו"ט, אבל התניא מבאר כאן באופן אחר, 'ותתן לנו' -

ומה נתת לנו, זאת ש'ה' אלוקינו', שנוכל על ידי המצוות להידבק ולהתייחד בך. וכך הוא גם הפירוש במה שאומרים - 'כי באור פניך נתת לנו ה' אלוקינו' בו' (צרכת שים שלום שצטמונה עשרה) - 'באור פניך נתת לנו', שיהיה 'ה' אלוקינו'.

ובלפי זה נאמר בתהלים (קמ"ד, טו) ואנו חוזרים על זה ג"פ בכל יום - "אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלקיו", מאושר הוא העם שזוכה שה' יהיה אלוקיו, שיוכל להידבק בו בתכלית הדביקות. ועל כך אנו משתבחים ואומרים (תפילת שחרית) "אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו, אשרינו כשאנו משכימים ומעריבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ומייחדים שמך בכל יום תמיד ואומרים פעמים באהבה שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד". אכן כמה אושר ושמחה יש בכך, שזכינו שהקב"ה בחר בנו מכל העולמות, ואפילו מן העליונים, לייחד אלוקותו עלינו. כמה יש להתרומם ולהתעלות מן המחשבה על הזכייה הנפלאה הזו.

ולזה אין מונע לנו מדביקות הנפש ביחודו ואורו יתברך אלא הרצון, שאם אין האדם רוצה כלל ח"ו לדבקה בו בו' - התניא אינו חפץ אפילו לכתוב מה יהיה עם אותו אדם שאינו חפץ לדבקה בו, והדבר מובן מאליו - אבל מיד שרוצה ומקבל וממשיך עליו אלקותו יתברך ואומר 'ה' אלקינו ה' אחד' הרי ממילא נכללת נפשו ביחודו יתברך דרוח אייתי רוח ואמשיך רוח (זו"ק ג, קס"ג:) והיא בחינת יציאת מצרים -

ובכן, כאשר מבינים זאת שיציאת מצרים אינה רק היציאה ממצרים הגשמית, אלא גם היציאה מקליפת מצרים, ודבר זה ישנו בכל דור ודור ובכל יום ויום בפועל ממש, כאשר בכל תורה שזוכים ללמוד, וכל עשייה דקדושה שזוכים לעשות, וכל התגברות שמצליחים להתגבר, זוכים לצאת מהשפלות והפחיתות והאשפה ולהידבק בהקב"ה - הרי זאת צריכה להיות השמחה הכי גדולה שתיתכן לבן ישראל. אמנם מחמת הגוף החומרי אין שמחתנו והנאתנו נמשכת מכגון דא, ועל כך יש לעבוד הרבה, שזה יהיה הסיפוק וההנאה שלנו, כי באמת אין לך שמחה גדולה מזו.

ולכן תקנו פרשת יציאת מצרים בשעת קריאת שמע דווקא, אף שהיא מצוה בפני עצמה ולא ממצות קריאת שמע כדאיתא בגמרא (נרכות כא.) ופוסקים (ראה שו"ע או"ח סז, א ומג"א סס), אלא מפני שהן דבר אחד ממש - כי קריאת שמע הוא ממש עניין יציאת מצרים וככל המבואר - וכן בסוף פרשת יציאת מצרים מסיים גם כן 'אני ה' אלקיכם' והיינו גם כן כמו שנתבאר לעיל - היינו מה שאנו זוכים לדביקות וחיבור בהקב"ה.

זאת צריכה להיות ההתבוננות שלנו בימים אלו, מה עתיד להיות בס"ד בליל הסדר, ובכל היו"ט פסח, שבוע שלם של 'אתה בחרתנו', של 'ותתן לנו ה' אלוהינו', ימים נעלים, רצופים באהבת ה'.

הקב"ה קורא בקריאה של חיבה לכל אחד מישראל לבא ולעבדו

ובישמח ישראל בפרשתנו (או"צ) יש מאמר נפלא העולה בקנה אחד עם כל האמור, על דברי רש"י בתחילת הפרשה "ויקרא אל משה", לכל דברות ולכל אמירות ולכל צוויים קדמה קריאה, לשון חבה, לשון שמלאכי השרת משתמשין בו, שנאמר 'וקרא זה אל זה', אבל לנביאי האומות עכו"ם נגלה אליהן בלשון עראי וטומאה, שנאמר 'ויקר אלקים אל בלעם'.

ומבאר העניין וז"ל: "דידוע שענין אתערותא דלתתא הוא גם כן מלעילא, שמתחילה שופע בנו הבורא ב"ה נצוצי הקדושה לעורר נפשותינו לעבדו, וכו', וזהו הרמז שתקנו לנו חז"ל לומר לפני פרשת 'ואהבת' ברכת אהבת עולם, שמרומו על אהבת השי"ת לישראל, כדי שיתבונן האדם בברכת אהבת עולם בגודל אהבת איתן אדונינו להעם זרע קודש, כי הבשר ודם קרוץ מחומר חטא ומרד נגד היחיד ומיוחד, ועם כל זה אוהב אותו אהבת עולם, ודורש ומבקש אהבת איש ישראל, וודאי בהתבוננות הזה יתחבב בקרבו הניצוצי שביבי זיקי רשפי אש שלהבת ה', ויקבל על עצמו מצוות עשה 'ואהבת את ה' אלקיך' אהבה עזה ונפלאה עד כלות הנפש ממש". וזה עניין 'קריאה' לשון חיבה, היינו התעוררות זו שמעיר אתנו הקב"ה לעבדו. אם כן 'ויקרא לשון חיבה' אינו רק למשה רבינו, אלא הקב"ה קורא בקריאה של חיבה לכל אחד ואחד מישראל

שיתקרב אליו לעבודתו, ועי"ז מתעוררים בני ישראל ג"כ לאהבה אותו. והם הם דברי התניא ביסוד 'כמים הפנים לפנים'.

ומדברי הישמח ישראל יש לנו לקחת עצה והנהגה למעשה - וודאי שהיה כדאי לעשות זאת בתדירות אבל גם אם עושים זאת מפעם לפעם הרי זה משובח - שכאשר ניגשים לאיזה דבר מצווה, ללימוד התורה, לקריאת שמע, לציצית ולתפילין, לשבת וליום טוב, להתבונן בנוסח הזה: הנה הקב"ה קורא לי כעת בקריאה של חיבה, בשמי הפרטי, ואומר לי, בא תלמד קטע גמרא זה, או דף גמרא זה, הבה קיים מצווה פלונית. אז כאשר ניגשים לקיום המצווה מתוך התבוננות כזו בוודאי יהיה עסק המצווה באופן נעלה ומרומם, בחיות ובחשק, מתוך רצון לעשות נחת רוח להבורא יתברך שמו, שהרי הוא קראני בקריאה של חיבה. וזהו אמת לאמיתה, לא דמיונות שוא, "אהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך" (ירמיה לא, ג), אמנם אין אנו רואים זאת בעינינו אבל זאת היא המציאות בפועל ממש.

יעזרנו ה' שנזכה לעשות את ההכנה הראויה לקראת חג הפסח, וכאשר יתקדש עלינו ליל חג אכן נזכה ליציאת מצרים לצאת מן האשפה בה אנו שרויים, ומשם נסעה ונלכה לקבלת התורה, לקבל את הדביקות והייחוד השלם עם הקב"ה.

